МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ

арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 44 (2669)

Ера 31 май 1962 шу

Мах 2 кеп.

Ираз долаш да Советски мехка берий вахар. И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕЙ БОЛХ—ЛАКХАЧА БОАРАМГА

Укх деношка чакхъяьлар республика художественни самодеятельноста IV-гIа смотр. Массехк дийнахьа Грозне шоай говзал гойташ хилар районашкара халкъа таланташ. Дог гIоздоахаш дола гIулакхаш карагIдаьннад укх шера республика художественни самодеятельноста дукххача коллективашта. Соахкарчул дукхагIа ба самодеятельносте дакъа лоацараш, дикагIа а, хIаьта моттигерча вахарца бувзам болаш а, идейни чулоацам кIоарга болаш а вIаштIехьъяьккха я дукхагIча даькъе репертуар. ДукхагIа ба самодеятельносте дакъа лоацаш бола вайнаьха кхалнах а. Дикка лакхъеннай самодеятельни артистий говзал, вIашагIъехкай керда коллективаш — нохч-гIалгIай халкъа иллеш оалаш йола маIача наьха а кхалнаьха а хораш, халкъа инструментий оркестраш. Самодеятельность дегIаенилга хьагойт репертуара юкъе дуккха классически произведенеш хиларо. Укх шера дукхагIа ба художественни деша говзанчаш а.

Кхетамца болх вIаштIехьбаькхача моллагIча моттиге дика художественни самодеятельность вIашагIйолла йиш йолга хьахьекхар IV-ча смотре хьалхара моттиг яьккхача Ножай-Юрта районо. КIоарга чулоацам болаш, тайп-тайпарча жанрашца кийчъяь йоккха программа яр ножай-юртахоша кийчъяьр. Самодеятельносте дакъа лоацаш дуккха нах бар, дукха бар нохчий мехкарий а.

Смотрага дика кийчъеннаяр Советски, Сунженски, Ведана, Грозненски районий самодеятельноста коллективаш а.

Цхьабакъда, таханарча вахаро дIадеххача бесса аьлча, дукха кхоачамбоацараш дар республика художественни самодеятельноста балха юкъе. Ерригача торонех пайда а эцаш, ханнахьа йоаггIача тайпара кийчо яьяцар IV-гIча смотрага дукххача районаша. Дукха коллективаш яр репертуар кхетамца, моттигерча вахарца бувзам болаш вIаштIехьъяккханза. Цхьайола коллективаш смотрага кийчъеннаяцар тIеххьарча хана мара. Цудухьа смотре нийслора боккъонца шаьръянза йола дукха номераш. КIезига яр дика кийчъяь йолча агитбригадай выступленеш а. Соахкарчул ледарагIа кийчъеннаяр смотрага Шаьла, Урус-Мартана, иштта кхыйола районаш. ВIалла ла мегаргдолаш дац цхьайолча культура учрежденешка художественни самодеятельноста дика коллективаш ца хилар. Цу тайпара хьал да МагIалбика, Первомайски районий дукхагIча клубашка. Геттара эсала кийчъеннаяр смотрага цу районий самодеятельни коллективаш. Смотр чакхйоалача тIеххьарча концерте Первомайски районера цхьа номер мара яцар, хIаьта МагIалбика районера цхьаккха а яцар. Во кийчъеннаяр Наьсарен район а. Из гIулакх иштта во латтара керттера бахьан да цу районашка художественни самодеятельноста болх тесса лелабеш хилар, культура Министерства самодеятельноста цахаддаш кхетамца кулгалдеш ца хилар.

ХIанз смотр чакхъяьнначул тIехьагIа чIоагIа лоархIаме да цу балха ханнахьа итогаш а яь, зеденна кхоачамбоацараш сихагIа дIададахара хоадаме йола мероприятеш вIаштIехьъяхар. Культпросветучрежденей болх цIаккха лаьгI ца болийташ хIара денна бе беза. Массайолча клубашка цахаддаш болх беш хила еза самодеятельность. ДукхагIа вIашагIйохка еза агитбригадаш.

Культура Министерства методически кабинетеи халкъа творчества ЦIени болхлоша цахаддаш методически новкъостал де деза юрташкарча культпросветучрежденешта. Денгара денга самодеятельносте дакъа лоацарий говзал лакхлургйолаш вIаштIехьбаккха беза болх. Самодеятельносте дакъа лоацаш болчар бизза пайда эца йиш хургйолаш кийчде деза репертуарни сборникаш. Культпросветучрежденей балха шерра юкъеоза еза юрташкара интеллигенци, общественни хьисапе болх бергболаш вIашагIйохка еза клубашкара советаш, правленеш. Къаьстта терко е езаш гIулакх да шоай болх дукха безаш а дика кхетабеш а йола кадраш кийчъелга.

КПСС Программа доккхий декхараш оттадаьд культпросветучрежденешта хьалхашка. Уж сийлен декхараш кхоачашдара беррига низ тIабахийта къахьега деза хIара культура болхлочо. Ерригача формаех пайда а эцаш вIаштIехьбаккха беза культпросветучрежденей болх.

ХIанз КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра чуийнна кхашкара балхаш деш республика къахьегамхой боахкача хана культпросветучрежденей болхлоша къаьстта терко тIаяхийта еза дикагIбарий опыт шерра балха юкъеяхьара. Каст-каста вIашагIйохка еза тематически сайренаш, выставкаш. Цу тайпарча сайренашка шоай балха опыт ювца кхувла беза хьалха латтараш. Культура болхлой декхарийла ба дикагIбарий опыт дIайовзийтарал совгIа, из балха юкъехьоргйолаш дола гIулакх вIаштIехьдаккха а. ХIанз кхашкарча механизатораште концерташ увттадеш хила еза самодеятельни коллективаш, массайолча районашка вIашагIйохка еза агитбригадаш. Эшшаш дола литература къахьегамхошка дIакхоачийташ болх бе беза клубашкарча библиотекаша.

Цахаддаш терко е еза керда саг хьалкхевара. ТIагIертта къовсам лоаттабе беза цхьайолча моттигашка хIанз а вайна юкъе нийслуш долча дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца. Культура болхлоша комсомола кулгалхошца цхьана лелабе беза из болх.

Бехктокхаме а сийлахь а да культпросветучрежденешта хьалхашка латта декхараш. Уж толамца кхоачашдара беррига низ тIабахийта къахьега декхарийла я районий культура отделаш, культура Министерство, беррига культура болхлой.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМ

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш Нохч-ГIалгIайчен совнархозе чуйоагIача мехкдаьтта доаккхачен газовойн промышленноста управлене предприятей коллективаша беррига низ тIабахийта къахьег семилетка укх диълагIча шера шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара.

Республика мехкдаьттахоша доккхий къахьегама толамаш даьхад, мехкдаьттеи гази яккхара укх шера пхе бетта план 26-ча апреле кхоачаш а еш.

Хьалхле лелаеш я мехкдаьтта даккхара пхе бетта план 20-ча мае кхоачашъяь «Малгобекнефть» нефтепромыслови управлене коллектив.

ДIадахача шера цу хана кхаччалца даьккхачул дукхагIа 9,7 процент мехкдаьтта, 35 процент попутни газ яьккхай ерригача совнархозе гIолла.

Укх шера биъ бетта къахьегама овсарле лакхъеннай 3,7 процент, мехкдаьттаи газеи цхьан тоннага дIабода мах 3,1 процент лохбеннаб.

Мехкдаьттеи гази яккхара план ханал хьалха кхоачашъе торо хиннай МагIалбика-Вознесенскера, Iаьлий-Юртара, Хаян-Кортера, Гойт-Кортера скважинаш болх бе йолаялийтарах. Цунца цхьана дукха геолого-технически мероприятеш чакхъяьхай, мехкдаьтта доаккхаш эксплуатаце шоллагIа методаш балха юкъекхихьай. «Старогрознефта». «Правобережная» нефтепромыслови управленешка скважинашка абразивни перфораци яра йола керда способ хьаIомаяьй.

УКХ ДЕНОШКА БОЛАЛУРГБА ЯЛАТ ЧУЭЦА

Укх шера 3700 гектара тIара ка бола ялат чуэца дезаш ба Гудермески района «Дружба» яхача совхоза механизатораш. Ялат чуэцара эшаш йола 19 комбайн, 9 жатка ремонт а яь кийчъяьй. Трактораш тIа, комбайнаш тIа болх бе механизатораш хьожабаьб.

Ялат чуэцара график оттаяьй. Из дIайовзийтай берригача механизаторашта. Дика тоаяьй хьатташ, станашка электричество йиллай.

Техника тоаеш къаьстта дика къахьийгад совхоза № 5 йолча тракторни бригадерча комбайнера Темирбаев Мовлада, № 4 йолча бригадерча комбайнераша Шавханов ХIарона, Усманов Гайсас, Матвеев Павела, кхыбараша а. Белгалдаккха деза техникана ремонт цар дика яьлга.

Укх гарггарча шин—кхаь дийнахьа ка бола ялат хьакха болалургба «Дружба» совхозе.

Советски общественноста викалий конференци

МАССАНЕ ГЕРЗ ДIАДАККХАРАИ МАШАРАИ ТIЕХЬА

МОСКВА, 29 май. (ТАСС). Массане а герз дIадаккхараи машаран тIехьа Москве дерригдунен конгресс гулъе, аьнна, Дерригдунен Машара Совето баь соцам чIоагIа дегаш гIоздаьнна тIаийцар советски наха. Укх деношка дерригача советски лаьтта дуккха нах юкъе а болаш чакхъювл собранеши митингаши. Цига къахьегамхоша даггара хьал а лоац, мога а ду машар лораберий Дерригдунен форум вай Даьхен столице еш хилар.

Тахан союзий ЦIен Колонни зале хьайийлар советски общественноста викалий конференци. Цу конференце дакъа лоацаш ва 700 совгIа делегат—ерригача вошал долча союзни республикаша бахкийта нах, Советски Союзерча профсоюзни, Iилман, творчески, кхалнаьха, кагирхой, кхыча общественни организацей викалаш, хIаьта иштта геттара дукха хьаьший а.

Машар лорабара йолча Советски комитето тIадиллярах конференци хьайийлар комитета председатела писатела Н. С. Тихонова.

Iалаьмате чIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш, конференце доакъашхоша конференце сийлен президиуме хержар Советски Союза Коммунистически парте новкъост Н. С. Хрущев керте латташ йолча Центральни Комитета Президиум.

Берригаш раьза а болаш чIоагIду дувцаргдола дешаш:

1. «Советски халкъ массане герз дIадаккхараи машараи тIехьа лоаттабеча къовсаме» яха доклад;
2. Массане герз дIадаккхараи машараи тIехьарча Дерригдунен конгрессе бахийта советски делегаташ харжар;
3. Конгрессе болхача делегаташта луш дола наказ тIаэцар;
4. Машар лорабара йола Советски комитет харжар.

Дувца оттадаьча дешаех хьалхара дош дувца йолалу конференци. «Советски халкъ массане герз дIадаккхараи машараи тIехьа лоаттабеча къовсаме» яха доклад е дош лу Дерригдунен Машара Совета президиума члена, массане а герз дIадаккхараи машараи тIехьа Дерригдунен конгресс чакхъяккха гIодара йолча Советски комитета председатела писатела А. Е. Корнейчука.

Конференци дIахо ший болх беш я.

ТАСС-а ХОАМ

1962-ча шера май бетта 28-ча дийнахьа Советски Союзе орбите а яьккха дика ка а йоалаш дIахийцай аргIанара искусственни хьаяь Лаьттан спутник «Космос-5». Укх шера март бетта 16-ча дийнахьа ТАСС-о дIакхайкаьча программага хьежжа, космически аренаш тохкилга дIахо дахьара лаьрхIа йола Iилман аппаратура оттаяьй спутника тIа. Iилман аппаратурал совнагIа, «Космос-5» яхача спутника тIа оттаяьй траектори йистара эша дуккхача каналех йола радиотелеметрически системеи радиотехнически устройствои. Спутника тIа я 20.008 мгц частотах болх беш йола лоацача талгIений передатчик. Юххьанцарча хьахайнарех, лаьрхIачул лоадама ноагIзара ца йоалаш лел спутник орбите. Спутника гобоаккх 102,75 минута, орбита экватора плоскостага ластара са 49 градуси 04 минути ба, Лаьттана эггара гаьнагIа йолча хана 1600 километри эггара гаргагIа йолча хана 203 километри хул спутник.

Спутника борта тIара кхаьчача радиотелеметрически информаце тешал ду борта тIарча ерригача системаша лерттIа болх беш хилар, координационно-вычислительни центре хьачуух телеметрически информаци а, хIаьта иштта «Маяк» яхача передатчика радиосигналаш хьайеш хиларах дола хоамаш а.

Советски партийно-правительственни делегаци Болгаре Халкъа Республике хиларах

1962-ча ШЕРА 25-ча МАЯ РАДИОИ ТЕЛЕВИДЕНЕИ ГIОЛЛА НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Хьамсара новкъостий!

Болгаре Халкъа Республике а хинна массехк ди хьалха цIакхаьчай советски партийно-правительственни делегаци. Цига даха яьккхача хана тхоашта хетаденнараш дувца безам ба са.

Коммунистически парте Центральни Комитетои республика правительстваи хьийха а хьийха, уж воацийга баьхка хиларах даха хилар тхо Болгаре. Ховш ма хиллара, 1957-ча шера вай мехка хилар Болгаре Халкъа Республика партийно-правительственни делегаци, хIаьта цу хана болгарски доттагIаша шоай мехка хьийхаяр советски делегаци.

Массе оагIорахьа чIоагIа сакъердамеи пайданеи хилар тхо Болгаре дахар. Дукха хIамаш дайра тхона. Къаьга, цIаккха дицлургдоацаш хIамаш да уж. Багах дIаала хала долаш, селла цIенача дагара, безаме, дукха езаш тIаийца лелайир вай делегаци башха дикача болгарски лаьтта цо яьккхача хана Болгаре къахьегамхоша а цун кулгалхоша а.

Болгарски къахьегамхоща тхо вIашагIкхийттача метте, массанахьа цар тхона тIадийхкар Советски Союза халкъашка шоашкара вежарий моаршал оаха дIалулга, коммунизм хьалъяра даькъе цар дика ка ялар шоашта ловлга дIаалга. Из делга тIадиллар тхона Болгарски коммунистически парте Центральни Комитета хьалхарча секретара новкъоста Живкова, Министрий Совета председатела новкъоста Югова, Халкъа собране Президиума председатела новкъоста Ганева, Болгарски коммунистически парте Центральни Комитетеи правительстваи членаша. Из цар тхоашта тIадиллар эггара хьалха кхоачашде а вай болгарски доттагIаша дайта дег тIара моаршали дика ловцаши шуга дIадала а лов сона, хьамсара новкъостий.

Вай делегаци цига хиларо кхы цIаькха а тешшаме хьахьекхар, болгарски халкъ, цун Коммунистически парти, Болгаре кулгалхой тешамеи дог цIенеи доттагIий хилар, новкъоста Тодор Живкова аьннача бесса, массаза а Советски Союзаца цхьана коммунизм йизза котъяккхарга баха кийча бола доттагIий хилар!

Вай мехкий коммунистически партештеи правительстваштеи юкъе цхьаккха а къовсам болаш дош ца хиларал совнагIа, кхыметтел цар бе-башха кхетадеш а цхьаккха дош дац.

Вай халкъа, вай партена хьалхара Болгаре хила атта дар. НагахьIа санна моллагIа хинна а «Iаткъаш» хIама хиннадале, из малх сов бIайха хьежаш хилар дар. Москве хиннача дIайха доацача деноели самолет геттара масса яхачули тIехьагIа кхы тайпа климатически хьалаш ла-м атта дацар. Цхьабакъда из а тхона аттача доаккхар массанахьа Iалаьмате деза хьаьший даь болгарски халкъо безаме тхо тIаийдеш хиларо.

Оахош Болгаре яьккхача хана оаха цкъа мо дуккхаза а чIоагIа баркал аьлар цунна из бахьан долаш. Мукъаба сона, советски халкъо, Советски Союза Коммунистически парте дахийта тхоаш, цIаккха а дицлургдоацаш, селла безаме тIаэцарах болгарски паччахьалкхени Коммунистически партеи кулгалхошта, дерригача болгарски халкъа кхы цIаькха а воай, делегаце цIерах, Советски правительствагара, воай парте Центральни Комитетагара, советски халкъа цIерах даггара баркал ала.

Цхьа харцахьа ийккха хIама дужаде, советско-болгарски гIулакхаш дехача метте «лотор де» вахав Хрущев Болгаре, яхарех тарра дола массе тайпа доацараш арадаьхар вай цига дахарах Малхбузехьа цхьаболча наха. Цхьабакъда, буржуазни йоазонхошта из кастта-каста хулача тайпара, из дувца беннача хана а уж колдалла чухайшар. Доацачара а е хила йиш йоацачара а лех империалисташа барт эгIар.

Гаьнарча хана денз хьа кIоаргга овла баха да Советски Союза халкъаштеи болгарски халкъаи юкъера цIаккха а дохаргдоаца доттагIал. Юкъарча моастагIчоа духьал лоаттабаьча къовсам тIа цхьан Iодахача цIийца чIоагIденна да из. Оахош Болгаре яьккхача хана Плевене а турпале тIемаш лаьттача, лаьттан хIара чIегилго оттомански Турцена духьал къовсам лоаттабаьча вай халкъий къонгий сийле ювцача моттигашка а хилар тхо.

Турецки низ-Iоткъам лоаттабаьрашта духьал цхьан даьча тIемаш тIа байнача эрсий тIемахой сийна а, шоллагIа дунен тIом болча хана немецки фашисташта духьал даьча тIемаш тIа байнача советски тIемахой, болгарски патриотий, партизаний сийна а дегIа памятникаш къахьегамхоша Iалаьмате чIоагIа йоакхо еш, дегашта дезаш леладеш бIаргадайча чIоагIа тоам хилар тхона.

Цхьабакъда алхха истори хинна Iац вай халкъаш вIашкаувзар, царна юкъера гаргало чIоагIъер. ХIанз, Болгари социализма новкъа йодача хана, кердача бессара къаьгад вай доттагIал, кердача, бокккхача чулоацамо хьалдизад из. Советскии болгарскии халкъий дикагIа болча къонгаша уж бахьанце къовсам лоаттабаь эггара къаьгагIа йола идеалаш вай юкъарча гIулакхашца кхоачаш хулаш латт тахан.

Тхона чIоагIа тоам хилар городашка, юрташка, заводашка, юртбоахама кооперативашка, Iилма-тохкама институташка ахарах. Тха доттагIлен къамаьлаш хилар болхлощца, ахархоща, интеллигенцеца, бIаргадайра шоаш кхо а ца беш тIабийрзза цар хьегача къих хьахиннар. ЧIоагIа дикахетар хилар тхона тхоашта бIаргадайначох, цIенача дагара вIаши хиннача къамаьлех.

Ховш да, хьалха дIаяхача хана тIехьабиса аграрни мохк Болгари хилар. Монархо-фашизма низ-Iоткъам тIера кхессачул тIехьагIа, халкъа Iаьдал эттача шерашка бIаьш промышленни предприятеш хьаяьй мехка чухь. Ахархой боахамаш кооперацега дахар бахьан долаш хувцаенна эргаьннай болгарски юрта юхь. Доккхий хIамаш карагIдаьннад Iилмеи культуреи дегIайоалаяра даькъе а.

Тхо хилар «Марица-Восток» яхача энергетически комплекса предприятешка, кемаш деча заводе, азотнотуькови комбинате, бIаргаяйра кхыйола болгарски предприятеш а. Из деррига хьадаьд болхлоша, инженераша, техникаша, талант йолча болгарски халкъо хьегача къиво. Тхона байзар Болгаре болхлой класса башха-дика викалаш — социализм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсамера болгарски халкъа керттера низ.

Социалистически новкъа юрт эргаяккхара даькъе хьехаме опыт я вай болгарски доттагIий. Ше мел яьккха ха зIамигача лаьттан чIегилга тIа къахьегаш яьккхай ахархочо, халкъа демократе кхыча мехкашка а санна, Болгаре. Паччахьа ханарча Болгаре эггара къегIеи бокъо йоацашагIеи хинна класс ахархой класс яр.

Деррига ший вахар хувца новкъостал дир болгарски ахархочоа халкъа Iаьдало. Болгаре болхлой классои цун денал долча авангарда — Коммунистически партеи дIахьекхар болгарски ахархочунга кердача коллективни къахьегамгеи, мел эшар долаш паргIатарча вахаргеи бода никъ. Дикалца белгалдоалаш да, ахархой кооперацена юкъеозилга планах, дика вIаштIехьдаькха, юртбоахама производство дегIа а ухаш чакхдалар.

Онк долаш хьаяь керда общественни гIишлоши наха чуIе цIеноши а долаш, дика, чIоагIа кооперативаш яйра тхона. Эггара кертердар фу дар аьлча, тхона бIаргавайра ший лаьттан да вола, социалистически Болгари хьинаре хьалъеш воалла болгарски керда ахархо.

Дуккхача хана денз айхха шоайла барт-цхьоагIо йолаш Болгарски коммунистически партии Болгарски земледельчески халкъа союзи хиларца дувзаденна да юрта боахам эргабаьккха тоабара декхараш дика ка а йоалаш кхоачашдеш хилар.

Социалистически кхыча мехкий опыто а санна, болгарски опыто а харцду, халкъа Iаьдал эттачул тIехьагIа къахьегамхой кхыча партещца гIулакх леладе безам болаш бац коммунисташ, яхаш, социализма моастагIаша дувца хабараш. Коммунистически партега хьалхле а йолаш, коммунисташеи Земледельчески союза членашеи барт тайна цхьан беш бола болх боккха лоархIам болаш хилар халкъа Iаьдал чIоагIдара а дика ка а йоалаш социализм хьалъяра а. Из алхха Болгарена боккха лоархIам болаш хинна Iац. Из я вай коллективни опыта болгарски халкъо юкъеяхьа дукххача маьхера ганз. Коллективни опыт — из я вай дерригаш дIаьхий деш а, социализм, коммунизм котъяккхара лоаттабеча къовсама вайна тIа-тIа керда низ луш а бола цIаккха лакъаргбоаца хьаст.

Вай де лерхIараш цхьатарра да. Социализми коммунизми хьалъярга вай цхьан новкъа долх. Бакъда, Болгаре ший къамани исторически эргалонаш-м я. Советски Союза а вошал долча кхыча мехкий а опытах пайда а эцаш, шоай мехкара хьалаш теркал а деш нийса лелаю болгарски доттагIаша марксизм-ленинизм.

Болгарски халкъо даьхача исторически толамех сийлахь-доккха дакъа кхоач Болгарски коммунистически партега. Мехка чухь из мел чIоагIа лоархIаш а мел доккха сий долаш а я бIаргадайра тхона. Болгаре къахьегамхошта шоай хьамсара парти дукха езара эггара хьалхара бахьан да халкъаца айхха юв-

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Хьайбашта доакъар кийчделга мела лел

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето белгалдоаккх дукххача районашкарча совхозашеи колхозашеи шоаш хьалтIаяьнна а дIайийна а баьцаш хьокхилга гайнеи вIаштIехьдакхханзеи дIадоладаь хилар а йол кийчъелга геттара мела лелаш хилар а. Къаьстта во лел йол кийчъяра гIулакх Надтеречни, Грозненски, Урус-Мартана, Сунженски, МагIалбика, иштта кхыча районий колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта Гудермесски территориальни производственни совхозно-колхозни управлене зонера боахамаш кхыметтел йол хьакха дола а деннадац.

Планах 6299 гектар хьакха езача метте, 20-ча маерча хьалах Надтеречни района совхозаша хьекхар еррига а 1496 гектар мара яц, хIаьта йол кийчъяра план 1,4 процент мара кхоачашъяьяц. «Надтеречный» совхозо мангал хьакхара план 32 процентi йол кийчъяра план алхха 1,9 процентi мара кхоачашъяьяц. Грозненски района «Старо-Юртовский» совхозе 335 гектар мангал хьекхаб, хIаьта 30 гектара тIара хьекхар мара йол вIашкатехаяц. Цу совхозе 170 гектара тIара хьекха рожьи люцернеи 20 ди а доаккхаш паркхехи касарахи улл талха а талхаш. № 1 йолча совхозе 15-ча мае болабеннаб мангал хьакха, цхьабакъда аргIаш де хIанз а болабеннабац.

Йол хьокхача техниках пайда во эц дуккхача боахамашка, цхьацца организационнии техническии бахьанашта болх ца беш дукха агрегаташ латт. Масала, тракторашта нигрол яха даьтта ца хилар бахьан долаш 19-ча мае тракторашта тIехьара 7 косилка болх ца беш лаьттар «Надтеречный» совхозе. Болх беш 4 тракторнии 2 говрийи косилкаш йолча «Старо-Юртовский» совхозе алхха 16 гектара тIара хьекхар мара йол вIашкатехаяц.

Аьлах токхораш яра, дIа-хьа кхухьача хана йол тIайоттара-йоассаяра, аргIаш дара балхашта механизаци яра эшшаш йола йоакхо яц. Йол йоттара-йоассаяра балхаш, аргIаш кара ду «Надтеречныйи» «Старо-Юртовскийи» совхозашка. № 1 йолча шурий совхозе а кхыча боахамашка а ца хьокхаш йоадийт хьунашта юкъера, наькъий йистошкара, лоамий босенашкара баьцаш.

Йол кийчъяра гIулакх Грозненски, Надтеречни, иштта кхыча а районашка селла во латтара бахьан да йол кийчъяра план кхоачашъяра беш бола организаторски болх райисполкомаша, территориальни производственни управленеша, цу районашкарча колхозийи совхозийи кулгалхоша эсала лелабар. Совхозий юкъара хьайбаш аьлаца Iалашдара гIулакх вIалла бокъо йоацача тайпара тесса леладу совхозий кулгалхоша: «Надтеречный» — нов. Ветошкина, «Старо-Юртовский» — нов. Петухова, № 1 йолча шурий совхоза — нов. Власова.

Уж кхоачамбоацараш белгал а даьха, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето юртбоахама продуктай производстваи заготовкайи Министерство, райисполкомаш, территориальни производственни совхозно-колхозни управленеш, совхозий директораш, колхозий правленеш декхарийла яьй:

доакъар кийчдара заданеш Iалаьмате сиха бригадашка, отделенешка, агрегаташка, совхозий къаьст-къаьстача болхлошкеи колхозхошкеи дIакхоачае а ялаташ чуэцилга сихдалалехьа йол кийчъяра планаш кхоачашъелга Iалашде а;

йол хьокхача агрегатийи автомашиниийи болх тоабе а цар балха овсарле лакхъе а, организационнии техническии бахьанех уж сайца ца латтийта, йол хьоккхача метта ерригача говрашца болх белга, мангалашца кара йол хьокхилга вIаштIехьдаккха;

хьекх-хьекха йол хьалохьаелга а, цунах токхораш елга а, хьайбаша Iа доаккхаргдолча метте из дIаозилга а вIаштIехьдаккха, йол йоттара-йоассаяреи аргIаш дареи балхашта механизаци е;

хьекхача аьла чIоаггIа учет лелаелга, цонаш а хьекха аьлаш а цIерех, хьайбаша когаш тIабетташ йоаярах, нахага леччкъа ца яйташ лораелга вIаштIехьдаккха;

материальни хьашт долаш хилийтар духьа, оттадаьчунга хьежжа, йол кийчъяра планаш кхоачаш а тIеххкоачаш а яьча механизатораштa, совхозий болхлошта, колхозхошта йоаггIаш йола йол ший ханнахьа дIалулга Iалашде.

Юкъарча хьайбашта доакъар кийчдара гIулакх цар тесса лeладаьлга кертах а даьккха, Надтеречни райисполкома председателагара нов. Магомаевгареи Грозненски райисполкома председателагара нов. Коробовайгареи хоадам боллаш хьадийхад лакхехьа белгалдаь кхоачамбоацараш сихха дIадоахилга.

Йол кийчъяра планаш 1962-ча шера 10-ча июне кхоачашъяьяргья совхозаш, аьнна, «Надтеречный» совхоза директора Ветошкинеи «Старо-Юртовский» совхоза директора Петуховеи яь заявленеш теркал йир.

Новкъоста Н. С. Хрущева къамаьл

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

заенна а цунна тешаме гIулакх деш а из хилар. Болгарски коммунистий низ марксизма-ленинизма позицеш тIа уж чIоагIа латтарца ба. Болгарски халкъа сийлахь-воккхача виIий Георги Димитрова васкеташ кхоачаш а деш, болгарски коммунисташа голамца къестаду социализм хьалъяра даькъера чоалхане дешаш, уж хадданза дIаух пролетарски интернационализма, социалистически мехкашкарча халкъий доттагIали барт-цхьоагIон чIоагIдара новкъа.

Ший халкъо лелабаьча къаман-кортамукъалени революционнии къовсамцара дикагIа мелдар дIа а ца хецаш, социализм хьалъяра исторически декхараш кхоачашдара халкъа деррига низаш кхота а даьд, вIаштIехьа а даьхад Болгарски коммунистически парте.

Социализми коммунизми практически хьалъяра хьакъехьара дуккха дешаш дийцар оаха болгарски новкъостащца. ХIаьта уж дешаш вайна дараш а Болгарерча къахьегамхошта дараш а цаIаш да: промышленноста тайп-тайпара доакъош, юрта боахам, Iилма, культура дегIайоалаяра дешаш. Хьаэцаргба вай, масала, юрта боахам. Вайцига а Болгаре а ужаш да юртбоахама культураш дикагIа хьувкъаяреи хьайбай продуктивность лакхъяреи дешаш, ужаш да ялат, технически культураш, баьца дaараш, дулх, шура, тха алсамдахара дешаш, къахьегам вIаштIехьбаккхара дукхагIа прогрессивни йола методаш лелаяра, машинех дикагIа пайда эцара, иштта кхыдола дешаш.

Вай а болгарски новкъостий а тIакхувш дола хIама да воай мехкашкарча ерригача ганзех дикагIа пайда эцилга, халкъашта гIулакх де уж дIаоттаелга. Хьагучох, иштта уж дешаш да социалистически кхыча мехкашта хьалхашка латтараш а. Цхьабакъда, уж практически кхоачашделга хIара мехка хьаддача хьалашка а ханага а хьежжа хургда. Цхьабакъда, цхьа хIама да хиланза дарrдоацаш, массанена а цхьатарра юкъара долаш — еррига материальни а духовни а ганзаш шийга гIолла хьахулаш бола къахьегам, дегI кхоца деши тIагIерттаи хьегаш дола къа.

Дика городаши юрташи, наха чуIе паргIата цIенош хилийтара, духовни вахар дегIаахийтара, наха баа дика а чаме а кхача хилийтара, барзкъанна дика лела царга торо хилийтара, берашка школашка, институташка дешийтара даим алсамдаха деза хьадеш дола материальни беркаташ. ХIаьта из деррига Iалашдер болхлой класса, ахархой къахьегам, халкъа къахьегам ба. Къахьегама овсарле лакхагIа ме хул, кулг-кара хьегача къина меттел балхаш дердгола механизмаш дукхагIа хьа ме ю дукхагIа хьаде торо хургья халкъага дIакхоачаш дола материальни а духовни а беркаташ. Из керттера декхар да, новкъостий.

Къахьегамо сий доакхх, лакхву саг. Гой вай цудухьа ях массаза а: къахьегам, къахьегам, къахьегам.

Тхо вIаши дагадаьлар Болгарски коммунистически партенеи Советски Союза Коммунистически партенеи юкъерча гIулакхий хьакъехьарча дешашта а. ЧIоагIа тоам а хулаш белгалдаькхар оаха вай партешта юкъе массаза а вошаллий барт-цхьоагIон гIулакхаш хилар. Цу гIулакхашта ларде ухк 1957-ча шера хиннача коммунистически болхлойи партей викалий Совещане Декларации 1960-ча шера хиннача вошал долча партей викалий Совещане Заявлении. Цхьатарра нийса бокъонаш хилара, чурча гIулакхашта вIаши юкъе ца гIертара, пролетарски интернационализма ларда тIа, социалистически мехкаш барт-цхьоагIо йолаш, айхха вIаши гIулакхаш леладеш, шоайла гIо-новкъостал деш хилара позицеш тIа латта а лаьттай, хIанз латташ а я вай партеш. Вай партеша шоай эггара дезагIа дола декхар лоархI сийлахь-боккха марксистско-ленински хьехам цIена хилийтара тIехьа, ревизионизмана, догматизмана, сектанствана духьал къовсам лоаттабелга, берригa коммунистическии болхлойи болам цхьа барт-цхьоагIо йолаш хилийтара тIехьа, къовсам лоаттабелга, халкъий къаман-кортамукъален болам мамогга хьаллоацилга.

Вошал долча партешта юкъе латтача гIулакхашта эггара хьалхарча плане увттаде дезаш лерхI вай шинна а парте воаш вIашкаозаш, барт-цхьоагIо чIоагIъеш дола дешаш, партешта юкъе увтташ дола дешаш новкъостий уйланца, марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципай ларда тIа къестадара воай оагIонгахьара долла хIама деш вай хила а хиннад, хIанз долаш а да. Коммунистическии болхлойи болам кхотабара гIулакха, социалистически мехкий барт-цхьоагIо чIоагIъяра шийгара дакъа лоацаш, дерригача халкъашта юкъера коммунистическии болхлойи болам кхотабеннеи барт-цхьоагIо йолаши хилийтара даькъе хIара партена тIабожа бехктокхам кхета а беш, уж дешаш леладеш хила еза хIара парти.

Новкъостий! Болгарски кулгалхоща вIашагIдетталуча хана вай мехкашта юкъерча гIулакхий дуккха дешаш дийцар оаха. Дерригача дешашта, цу даькъе дунен халкъашта юкъе латтача дешашта а тIехьа, хетараш дизза цаIаш хилар хьахьекхар переговораша. Из гучадоалл Советски Союзеи Болгаре Халкъа Республикеи партийно-правительственни делегацеша цхьана яьча заявленех.

Дунен халкъашта юкъерча хIанзарча дерригача хьала а дунен тIара гIулакхаш дуккхача хьале шоашка хьежжа леладергдолча а дуккхача хана денз шоаш къоастаярга хьежаш йолча а дунен халкъашта юкъерча лоархIамегIарча проблемай беча маьха хьакъехьа цу документа тIа мел дувцар юха кертагIа даккха эшац. Аз ювца проблемаш я, эггара хьалха, германски машара договор оттадар, Малхбузехьарча Берлина хьакъехьара дош къоастадар, герз дIадаккхареи ядерни герзашта тохкамаш делга соцадареи дешаш.

Цу дерригача дешашта йола вай позици юха кертагIа йоаккхаргьяц аз. Из кхоачам боллаш дика дIайовзийта я официальни болча советски наьха къамаьлащца а кепа йоазонца а. Цу дешашта йола малхбузехьарча пачхаьлкхений позицеш а иштта дика йовзаш я.

Ала деза, цу дерригача дешашта барта бахка ца ловш, къоастае еза ха хьаэтта проблемаш машара наькъаца къоастае безам боацаш ба вай малхбузехьара партнераш. Цар кхетадац е царна кхетаде лац укх тIеххьарча шерашка дунен халкъашта юкъера низий соотношенеш хувцаенна хилар. Ужаш хIанз а вайцарча гIулакхашта «низа позице» тIара политика лелае гIерташ ба.

Цу эгIаьча доктрина автор-м, ховш махиллара, венна дIаваьннавар, хIаьта доктрина ше хIанз а дийна я, из цхьанна хIаманца а йита ловш бац тахан а дийна бола малхбузехьарча пачхаьлкхений кулгалхой. Ше хьаяьрий сий ца даьккхача «низа позице» тIарча политиках беркат даргдац таханарча вай деношка а тIехь из лелае гIертарашта а. Из йоханза яргьяц. ХIанз Советски Союза а ерригача социалистически лагера а низ боарам боаццаш дегIабеначa хана, кхерам тувса гIертилга, эггара кIезигагIа аьлча а, дош доацар да.

Советско-болгарски переговорий хьакъехьарча заявлене тIа дийша хург ма дий оаш, Къулба-Малхбоален Азерча хьалах долча деша вай делегаци болгарски новкъостащца дагаяьнна хилар. Укх тIеххьарча хана хиннача гIулакхаша хьахьокх лоаттамах вайна хеташ хиннар нийса долга. Вай тийша да, кхыча моттигашка а, санна, лаьттан цу районе а, хабара а доацаш, бокъонца колониальни политика тIеххьара а йитанза колонизатораш барг ца хиларах.

Къулба-Малхбоален Азе этта хьал дувцаш болгарски новкъостащца дагадоаллача хана хьоаха ца деш Iе йиш яцар тхога Лаосе этта хьал а. Берригача прогрессивни наха новкъа ца хулаш диса йиш яц укх тIеххьарча юкъагIа цига этта гIулакхаш.

Американски тIема гIозараша хьал а лоацаш, мятежни инарал Фуми Носаван керте а латташ реакционни низаша дIаболабаь Лаосера тIом соцабара ший де йиш мел йола хIама даьд Советски правительствас. Принц Суванна Фума керте а волаш коалиционни правительство Лаосе вIашагIйоллара гIо данза даргдац яхача позице тIа лаьттай чIоагIа Советски правительство. ГIулакх цу тайпара къоастадаро цу мехка машар оттар Iалашдергхилар а лаотянски халкъа тоам бар хургхилар а лерхIар вай.

Лаосера гIулакхаш лертIадала гаьна дац-кха аьнна хеталуш цхьа ха яр. Лаосерча керттерча политически низий викалаш бола кхо принц вIашагIа а кхийтта дагабаьннабар коалиционни правительство вIашагIйоллилга принца Суванна Фумана тIадуллаш барт а баьбар цар.

Цхьабакъда, хьагучох, цу тайпара дош къастар реакционерашта маэшшара дацар. Духхьала из бахьан долаш дар цу яьча соглашенена духьала Фуми Носаванеи реакце кхыча викала Бун Умеи оагIонгахьара саботаж йолаялар. Дикка тамаш йолаш хIама дар хулаш хиннар. Бун Уми Носавани Лаосера тIом сацийтара хьакъехьара соглашени йохаеш бар, хIаьта ВIашагIкхийттача Штаташа, шоай из де безам боллашехьа а, мятежникаш совцабе шоай низ ца кхоача кеп увттайора. Цхьабакъда массанена а ховш да Бун Ум а, Фума Носаван а, Лаоса кхыбола реакционераш а алхха Америка ВIашагIкхийттача Штаташа деча новкъостало хьаллоатабеш хилар.

Укх тIеххьарча хана гучадаьлар Лаосе Нам-Та яхача города юххе реакционераша керда провокаци яьлга. Геттара гаьна даргдола гIулакхаш дагакхоабаш яьй, аьнна, цIенхаштта дегабуам бе йиш йолаш яр из провокаци. Лаосе тIом юха болабалийта а, цу наькъаца, реакционни низий оагIув хьал а лоацаш, хьинарегIа цу гIулакхашта чугIорта США-на бахьан даккхара йолаяьяц ала йиш йолаш яцар из провокаци. Дагадаьхкараш гаьнна кхувдаш хIамаш дар, цхьабакъда, цу гIулакха юххье латта везаш хинна Фуми Носаван, хьагучох, шийга аьннача боарамал тIех йиккхар. Цунна карара цхьадола доакъош а цу районера бахархой а из бIеха гIулакх де ца тугаш Iийра. Цунца провокаци чакх ца йоалаш йисар, из дагалаьцарашта шоашта духьал яьлар из.

ЧIоаггIа хьехамера хIама да из. Лаотянски реакционерашта а уж хьалкхоабарашта а цIенхаштта човхам лу цо. Нагахьа санна Фуми Носавани цун ординг кхы дIахо а шоай провокацейи шантажеи политика лелае гIерташ хуле, цо кхы а дукхагIа ирдергда Лаосера гIулакх. Ала деза, Таиланде американски бIу боссабе, аьнна, США правительствас баьча соцамо кхы а дукхагIа халача доаккх лаосски проблема къоастаелга.

Лаосе реакционни низаш хьалкхабарца шоашта тIакхаьчача безаме доацача хьала кIалхара бала а гIерташ, укх тIеххьарча хана цига хиннача гIулакхашта Советски Союзаи социалистически кхыча мехкаштеи бехк хьатIабилла гIерт Малхбузехьара цхьаццабола политически деятелаш. Цу господашка ала йиш я: хIанз Лаосе лелача гIулакхашта дола бахьанаш оашош лелаеча шоай политикацара, Бун Ум, Фуми Носаван, уж тайпа кхыбараш оашош хьалкхоабаш хиларцара леха оаш. Шекало яц, из тайпа политика, нагахьа санна дIахо а из лелайойя, йизза йохаргхилар.

Дика а хеташ белгалдаккха йиш йолаш да, Патет-Лао принца Суфанувонга а санна, премьер-министра Суванна Фумас а хIанз а дукха ха йоаццаш юха а хьакхайкадаьд, кхо принц вIашагIкхийттача метте Лаоса коалиционни правительство вIашагIйоллара хьакъехьа баь барт леррагIа хьаллоац шоаш, аьнна, вайна хетачунца нийса доагIаш да из. Цудухьа нейтральнии ший лоIамереи Лаос хьаяра хьакъехьарча деша, хьалхагIа а санна, Советски правительство тIера ца йоалаш хургья Женевски совещане Лаоса дош дувцача ханеи Вене президентаца Кеннедеца къамаьлаш хиннача ханеи дIакхайкаяьча позицешта. Лаосе тIема цIи ца лотаялийтара тIакхувш, лаотянски халкъ тIакхувш дола нийсхон гIулакхаш хьаллоацаш хургда вай.

Хьамсара новкъостий!

Вай делегаци Болгаре хиннача хана тхона кхы цIаькха а тешам боллаш бIаргадайр социализма материальнии духовнии низаш сихха дегIаухаш а чIоагIлуш а хилар. Ший маьженаш сихха чIоагI а яь, моллагIча халкъах а бокъонца турпал хилийтара мел эша хьалаш хьаду социалистически строя. ХIанз дунен халкъаш тIехьтIехьа дикагIа кхетаде даьннад, иразагеи хIама тоадаларгеи бода эггара тешамегIара никъ социализмага, коммунизмага бода никъ хилар.

ЦIаккха а диц ца луш тха дегашкахь латтаргда тхоай вIашагIдеттадалари болгарски халкъо вай делегаци безаме тIаэцари. Тхо чIоагIа гIаддаха да Болгаре къахьегамхошта карагIдаьннача хIамашта. Оаха тхоаш Болгаре городашкеи юрташкеи долча хана а яьхад, хIанз юха а ях: социализм хьалъеш деча дикача гIулакха тIехь болгарски халкъа, Болгарски коммунистически партена, новкъост Тодор Живков керте а латташ йолча цун Центральни Комитета, Антон Югов керте а латташ йолча болгарски правительствана кхы тIа а доккхий хIамаш карагIдалар лов тхона даггара.

Воай болгарски вежаращца цхьана вай ях: советско-болгарски доттагIал чIоагIа а цIаккха дохаргдоацаш а да. Вай мехкаш, вай халкъаш нийсача новкъа латт. Вай чIоаггIа дог тийша да воай гIулакх, Владимир Ильич Ленина вайна тIадилла коммунизма сийлахь-доккха гIулакх дизза котдаргхилара.

Оаш ладувгIарах баркал хилда шоана, хьамсара новкъостий.

Нохч-ГIалгIай педучилища коа сихбенна гIишлош хьалъеш боахк каменщикаш, плотникаш, маляраш, иштта кхыбараш. Уж ба «Чечингстрой» тресте чуйоагIача номер 1 йолча строительни управлене гIишлошъераш.

Денгара-денга доккхий къахьегама толамаш доах цу коллективо. Май бетта план 23-ча дийнахьа кхоачаш а яь, хIанз июнь бетта чотах къахьег болхлоша.

Нохчийи гIалгIайи къамах дукха кхалнах ба цига къахьегаш. Юххьанца каменщиккий болх ца ховш хиннача цар дика Iомаяьй шоай балха говзал. МаIача наха нийсса цIенош дотта хов хIанз Хасбулатова Дешина, Долаева Ахмана, Джамурзаева Сажийна, Истамулова Совдата, кхыбараштa а. Каменщикий шоллагIа разрядаш еннай Хасбулатовайнеи Далаевайнеи. Цар бригадана биъ бетта баьча балхах Сийлен грамота еннай.

Шоашкара хьокхамаш гойташ, шоай балха говзал болхлошта дIайовзийташ ба каменщикаш Хаджимурадов Махьмад, Григорян Владимир, Замулдинов Василий, Матиев Iазий.

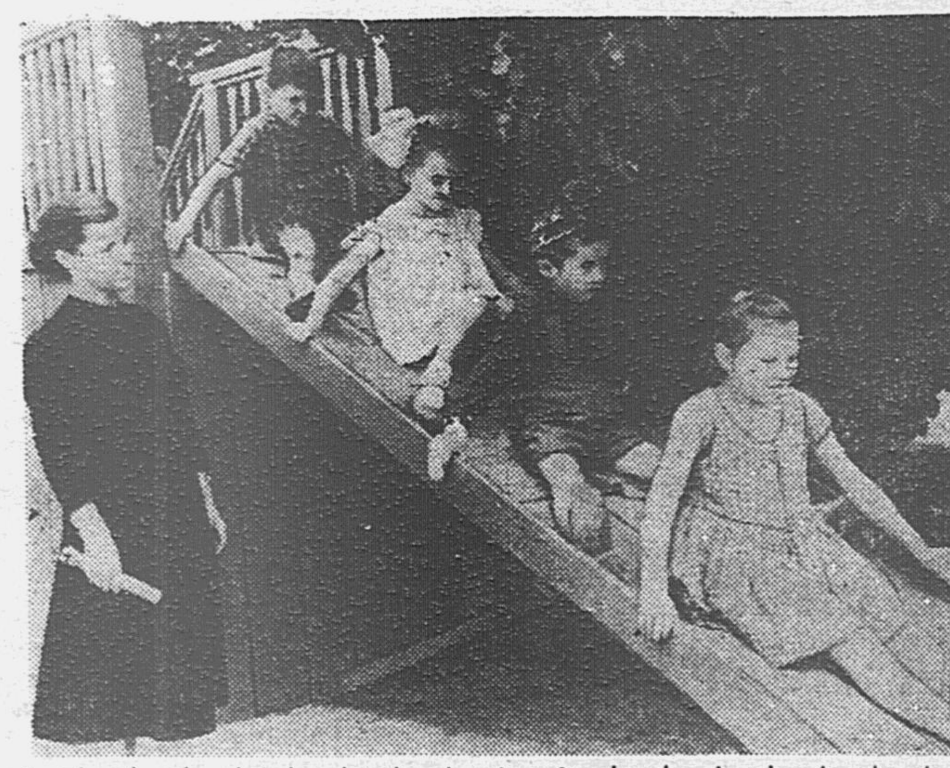
Шоайла социалистически яхье а баьнна къахьег каменщикийи комплексни бригадай болхлоша. Шинна а бригада коллективаш коммунистически къахьегама цIи яккхара чIоаггIа къовсам лоттабеш я. Комплексни бригадерча болхлошта юкъе хьалхле лелаю Тушаева Зинас, Лебедев Юре, Самаркин Анатоле, кхыбараша. Дика болх барал совгIа общественни вахара юкъе а шерра дакъа лоац цар.

А. ДОДОВ.

Сурта тIа: каменщикаш Далаева Ахмани Хасбулатова Дешини цIенош дотташ боахк.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНА—БЕРАШ ЛОРАДАРА ДИ

Сакъердаме а хоза а я берашта № 25 йолча «Красный молот» завода детсаде. Дукха къахьег Мария Ивановна Чижик заведующи йолча детсада коллективо берашта дика гIулакхаш Iомадеш, царга сакъердаме салоIийташ, масса хана гIоза цар вахар хилийта гIерташ. Хьега къа зехьа довц: шоай шоллагIа дола цIа лерхI бераша детсадах.

Сурта тIа: воспитатель В. В. Поликаренкова ловзаш доахкача берашка хьежаш латт.

И. ПЛИЕВА сурт.

Сакъердаме да школьникий гIулакхаш

Грознерча № 2 йолча школа пионерски дружина совета заседани яр. Цу дийнахьа къаьстта дегаш гIоздаьнна бар совета членаш—дружинацара дикагIбола пионераш комсомоле бахийта хьакъоастабе безаш бар уж. Йолаелар заседани. Цхьац-цхьацца чу а вехаш къамаьлаш дора совета членаша пионеращца. Царех хIара вар дружина, школа сий айдергдола цхьацца дика хIама деш вар: цаI дика спортсмен ва, вож берий ловзараш дика вIаштIехьдоахаш ва. Цудухьа чIоаггIа раьза а болаш комсомоле вахийта рекомендаци тел царна совета членаша. Бакъда, ворхIлагIча классера цхьа йиIиг ера заседане. Дика дешаш, дисциплина дика йолаш яр из, хIаьта а комсомоле яха хьалха я, аьнна соцам бир совето. Из нийсделар пхелагIча классе дешаш йолча совета члено, хьаькъал долаш йолча йиIиго «Школа, дружина пайдане хургдолаш фу даьд Iа? Отличник ма йий хьо, дика ма деший Iа музыкальни школе а, из деррига хьайна ма дой Iа, фуд Iа наха дика хургдолаш даьр?», аьнна хаттар бахьан долаш. Совето соцам бир — комсомоле яха хIанзехьа рекомендаци ма ле, аьнна.

Iалаьмате дика гIулакх да иштта нийса, доаггIача бесса сагах доалла дика дар а во дар а кхетаде ховш бераш хилар, советски саг фу деш хила веза, мишта вахаш хила веза царна ховш хилар.

Цу зIамигача эпизоду хьахьокх мишта вIаштIехьбоаккх дружина ший болх.

Дукха сакъердаме а пайдане а гIулакхаш карагIдаьннад пионерашта укх тIеххьарча хана. Дикача толамащца накъа а баьхкар дез а дир цар шоай деза ЦIей—пионерски организаце 40 шу дизар. «Семилетка спутникаш» яха сийлен цIи лелаеш я школе дукха отрядаш, уж я дикагIа ярел а дикагIа яраш. «Семилетка спутник» яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш ба беррига пионераш а, хIаьта из цIи яккхара кхоачашде дезаш дуккха декхараш да цар. Царех да: «хIара шера классера — классе», «Даьхенна пайдане дола гIулакхаш карагIдувлар», «тайп-тайпарча къамех долча берашца доттагIал леладар», кхыдараш. БоккхагIа бараша коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа лоаттабеш санна къовсам лоаттабу бераша, «семилетка спутникаш-отрядаш» яха цIи яккхар духьа.

Къахьегам безаш бола кагийнахи мехкарийи хьалкхебара новкъостал дергда юкъарчал доацаш къахьегамца дакъа лоацаш бераш хиларо. Дружине дика кхетаду из гIулакх пионераша а воспитателаша а. Тайп-тайпара да пионераша ду балхаш. ХIаране итт-итт сахьата болх баьб цар гIишлошъеча, колхозе. Пионерски двухлетках 106 тонн металлолом, 8 тонн макулатура гулъяьй пионераша.

Пионераш октябрятийи школе даха ха йоацача берийи дикагIа бола доттагIий ба. БархI детсада шефство лелаю цу дружинерча пионераша. ХIара кIирах шоай кагий доттагIий болча ух, царна книжкаш деш, иллещ доах, царца ловз. Кхыметтел пионераша оттаяьча операга а хьежад детсадера бераш.

Дружино вIашагIъеллай В. И. Ленина музей. Хоза кийчъяьй цига Ильича вахар дувцаш йола стендаш. Вай баьччах йола материалаш тайп-тайпарча городашка кaьхаташ а ухийташ гулъяьй бераша шоаш. ЧIоаггIа шоай гIулакха раьза болаш дувц пионераша-экскурсоводаша Ильича вахарах. Царга ладувгIача хана уж бераш хилар вIалла дага а дохац.

Доккхал ду бераша шоай «Третьяковках». Хоза вIаштIехьъяьккха кийчъяьй из школьникаша.

Иштта хозача гIулакхащца, дика дешаш, общественни пайданерча балхаца дакъа лоацаш, масса хана барт-цхьоагIо йолаш, сакъердаме, гIоза вахар долаш хьалкхув шоллагIча школера дешархой.

Д. ЛАТЫШИНА,
Нохч-ГIалгIай пединститута хьехархо.

Вай ираз, вай гIозале

Кхоана дерригача дунен тIарча прогрессивни общественносто белгалду дунен тIара бераш лорадара Ди. Цу дийнахьа дерригача халкъаша хьахьокх машара гIулакх чIоаггIа хьаллаца, империализма агрессорий провокацеш йохае кийча шоаш хилар. Адамашта машар эш, хIаьта эггара хьалха из эшар бераш а да.

Иттех шу хьалха Дунен кхалнаьха демократически федераце тIахьийхар дунен общественность тIемах, лазарах, моцалах бераш лорадара шоай низаш вIашагIтоха, аьнна. 1950 шера денз 1 июне белгалдеш да бераш лорадара Ди. Бераш — халкъа тIехьале я. Цар йоакхо яр — мехка кхоане дагайоагIаш хилар да.

Коммунистически парте, советски правительства, дерригача вай халкъо хадданза къовсам лоаттабу машар бахьан долаш, дерригача адамий вахар, цар кхоане, вай берий ираз лора а деш.

Бокъонца нанна санна дукха дезаш, дас санна йоакхо еш леладу бераш вай партеи правительстваи. Вай мехка, кхыча социалистически пачхаьлкхенашка санна школаш, детсадаш, берий яслеш, пионерски лагераш хьалъяра дукха ахча хецаш моттиг яц дунен тIа цхьаннахьа а.

Алхха 1961 шера СССР-е детсадаши яслеши лелаяра бюджета средствай чотах 120 миллион сом совгIа ахча хьожадьдар. Пхи миллион гаргга бераш да хIанз детсадашкеи яслешкеи. Цу цифра хьахьокх мел чIоагIа даьржад вай мехка школе даха ха йоацача берашта кхетам лулга.

Парте кердача Программа тIа цIаькха а белгалдаь да берашта кхетамца кхедара партеи правительстваи хадданза йоакхо ергхилар. ХIара бера ираз долаш берал Iалашделга коммунистически общество хьалъяра даькъера лоархIам болаш дарех декхар да. ШоллагIча итт шера безам хуле шоай бер мах боацаш берий учреждененашка леладе йиш йолаш хургба дайноаной вай мехка.

Вай республикерча берашта а, мехкарча дерригача берашта санна дика хоалу партеи правительстваи шоай еш йола йоакхо. Республике я 245 детсади яслеши цар чу кхетамца кхедеш 14667 бер а долаш.

Дошкольни берий учреждениеш алхха городашка хинна Iац. Уж хьайийлай районни централашка, гаьнарча лоаман юрташка. ХIара шера дукхагIа хул уж. Духхьал дахача 1961 шера а хьалъяьй 1320 моттиг йолаш 18 детсад.

Укх шера колхозашкеи совхозашкеи кхашкара балхаш деча хана вIашагIъеххача сезонни берий площадкашка леладеш хургда 6325 бер.

Дошкольни учреждений болхлоша шоай низ кхо ца беш йоакхо ю эггара зIамагIа болча советски гражданий. Боккха лоархIам болаш а бехктокхаме а гIулакх да мехко царна тIадиллар.

Дика вIаштIехьбаьккха болх беш я Грознерча № 48 йолча детсада коллектив (заведующи М. Ф. Левченко). 60 бер да цу детсаде. Детсада коллективо деррига ду укхаза берашта доаггIаш дола гIулакх дара, лерттIа царна кхетам балара, сакъердаме а безаме а цар вахар хилийтара. Групповой цIеношка цIена, сийрда, паргIата я. Берашта ловзара а занятена а мел эшар долаш да укхаза. Хоза тоаяьй детсада участок. Бераша шоаш гIулакх ду цветникашта, хьасий беша, сомий беша. Мел чIоагIа гIаддолх бераш шоаш хьийгача кьих хьахулар бIаргадайча.

Укх шера цу детсада коллективага йоккха гIозале кхаьчай—Москве СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке дакъа лоацаш хургья из.

Сакъердаме, унахцIена вахар берашта Iалашдар вай мехка масса хана хила а хиннад да а да лоархIамера гIулакх. Бакъда кхыча тайпара да берий вахар капиталистически мехкашка. БIаьш миллионаш бераш диззалца даа хIама доацаш, дукха лазараш хулаш да цига. Школе даха ха йолча берех ахаш хIанз а дешаш дац. Берашта школаш, берий учреждениеш, больницаш хьалъяра меттел империалисташа тIема базаш кийчъю.

Укх шера Дунен тIара бераш лорадара ди белгалду вай мехкарча къахьегамхоша берашта сийрда кхоане Iалашъяра цхьаккха хIама ца кходеш къахьега кийча болаш.

Н. КАЛАЧЕВА,
Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерства инспектор.

АГИТАТОР—КХАШКА БОЛХ БЕЧА

ЧIоагIа раьза болаш тIаэц масса хана агитатор Зарган «Самашкинский» совхоза шоллагIча отделене механизатораша. Из тамаш а яц, хIана аьлча из бригаде йоагIаш хилча моллагIа а механизаторашта салоIам хургбола, уж раьза хургбола беседа кийч а йийя мара ягIац. ХIаьта алхха беседа яь Iац из ше бригаде еча. Къахьегама листок арахец, лозунг кердадоаккх, газета тIара малагIа керда статья, малагIа сакъердаме книжка дийшача бакъахьа да хьех механизаторашта.

Иштта масса хана пайдане гIулакхаш хьехандаь дукха еза Табарова Зарган отделенерча механизаторашта, хьайбащ леладерашта.

ШаIамий-Юртарча библиотека заведующи я Зарган. Дика порядок оттаяьй цо библиотеке а. ХIара денна дукхагIа хул книжкаш дешараш, царца механизатораш, хьайбаш леладераш а болаш.

Кхай тIарча стане массанена бIаргагургIйолчча моттиге хьалтеха доахк совхозо 1962 шера кхоачашде лаьрхIа тIаийца социалистически декхараш. Лозунгаша, плакаташа тIахьех совхоза къахьегамхой парте XXII съездеи КПСС ЦК мартовски Пленумеи решенеш кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца. Из гIулакх а Заргана хьинаре дакъа а лоацаш вIаштIехьдаьккхад.

Кхашка болх берашца беседаш еча хана, моллагIча темах ше уж йойя а совхоза, отделене практически балхаца бувзам болаш ю Заргана, механизаторашта хьалхашка латта декхараш белгалдоах, кхы а хьинарегIа къахьега уж тIахьех.

Иштта дика агитационно-массови болх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш къахьегама толамаш дика да совхоза шоллагIча отделенерча механизаторий. ХIанз чуйнна дIайийнача хIамашта гIулакх деш ба уж.

Л. ХАРСАНОВ,
КПСС Ачхой-Мартана райкома пропагандист.

6 бетта план—108 процент

Семилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра йоаржаяьча яхье хьалхле лелаю Грозненски крекинг-завода кхоалагIча цеха чуйоагIача нов. Кочкина кулгалдеча номер 21-1 йолча установка коллективо. Укх шера ялх бетта кийча продукци арахецара план 23-ча мае 107,8 процент кхоачашъяьй цо. ВорхI бетта план 20-ча июне кхоачашъяра хьинаре къахьег коммунистически къахьегама цIи лелаеча цу установка технологаша. Электроэнерги, пар, иштта кхыйола реагенташ кхоярца массехк эзар сом установка счета тIа Iоаде вIаштIехьдаьннад цар.

Къаьстта дика къахьегаш ба шоай балха заданеш массаза а 115—120 процент кхоачашъеш хьабоагIа установкера воккхагIа вола оператор В. Бакланов, оператор Л. Тарасов, оператора помощник А. Бертова, кхыбараш.

М. ТУМГОЕВ.

ЦХЬАН СОВХОЗА ШИН ОТДЕЛЕНЕ

Сихбенна пропашни культурашта гIулакх деш ба хIанз Урус-Мартана районерча «Горец» совхоза 6-ча отделенера къахьегамхой.

Укх шера отделене дIайиййнай 201 гектара тIа шекара свекла. Из чIоагIа гIулакх эшаш культура я. Ший ханнахьа доал ца деш йитача отделенерча къахьегамхой вIаштIехьдаргдац йоаггIача тайпара свекла хьувкъае а тIайица декхараш кхоачашде а. Цхьаккха сахьат зехьа ца доадеш, хьинаре къахьег цигарча свекловодаша. ХIанзале а хьатIаяьннача свеклай мугIарашта юкъера лаьтта цамцадаьккха, свеклана оасар даь, нийлхъяь баьннаб уж. Из берригa болх отделенерча свекловодаша итт — цхьайтта дийнахьа йистебаьккхаб. Шоаш балха иха ца Iеш, шоай цIагIара кхыбола дезал а кхувл цар свеклана гIулакх де, хIара дийнахьа 300—350 саг аравоал цу балха.

Дика йоакхо ю полеводашта эшача хIаман отделене кулгалхоша а. ЦIен-ноаной балха аха йиш хургйолаш, берий яслеш хьайийлай цига. Цахаддаш лоаттаду мала хий, хьалхxе а Iалашдаьд целаш, кхыйола инвентарь.

Къаьстта доккхий толамаш доахаш хьабоагIа балха говзал йола свекловодий звеньевойш Пинчуева Пула, Дашаев Iаднан. Цар шоаш дика болх барал совгIа, шоай новкъосташта гIо а ду болх мишта бича овсарегIа хургба хьехар а ду.

Ишттa дика гIулакх ду отделене хьатIаяьннача хьажкIашта а. ХIанзалехьа 100 гектар совгIа йолча участка тIа урагIеи пхорагIеи культиваци яь баьннаб. Из болх къаьстта дикагIа лелабу отделене толашагIа болча механизатораша Авторханов Дотас, Шидаев Зайнде. Дийнахьарча нормах 10—12 гектара культиваци е езача цар 16—18 гектара тIа бу из болх.

— КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра кхы дIахо йодача хана а ишттa хьинаре къахьегаргдолаш ба тха отделене болхлой, — йоах управляюще нов. Бехоева. Из иштта долга гойт хIанз беча балхо.

Цхьабакъда, кхыча беса да тIаьннача культурай хьал совхоза 1-ча отделене. Цига дика тIаяьнна свеклаи хьажкIаши хьу санна лакхъеннача йоархIаша къайлаяьхай. Къаьстта воча хьала тIа я свекла. Цун керттера бахьан да отделене кулгалхоша пропашни культураштa леpттIа гIулакх дергдолаш болх вIаштIехьбаьккха ца хилар. Дийнахьара норма кхоачашъеш цхьаккха а свекловод вац цига, хIана аьлча тракторашца культиваци а ца еш, свеклаел лакхъенна латта йоархIаш кулгкара хьаяха еза цар.

— ХIанз санна мара тха кулгалхоша укх балха йоакхо ца йойя са звеноца-м цхьаккха саг вусаргвац, — йоах звеньевой йолча нов. Джабраиловас. — Кхыметтел дIайхача дийнахьа мала хий а хилийтац тхона, — йоах цо дIахо ше къамаьл деш, — цудухьа болх дIа а кхессе чубслх нах. 250—300 болхло кхай тIа аравала йиш йолча цу отделене свекла тIа болх беш вац верригa а 100—130 саг мара.

Из болх селла ледара лелаш вIалла сагота вац цу отделене управляющи нов. Едзоев. ХIаьта лоархIамера гIулакх цо иштта эсала леладарах цунга хIама оалаш яц совхоза дирекци, къаьстта а цун директор нов. Божко.

Кхы дIахо а из болх иштта дIахьолга вIалла ла йиш йолаш дац. Совхоза партийни организаце дукхагIа йоакхо е еза из болх цIенхаштта тоа а беш, юкъера кхоачамбоацараш сихха дIадахара.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкор.).

Комсаш хъувкъаергъя

Дог гIоздоал Наурски района «Советская Россия» яхача комсий совхозерча комсий бешамашка хьежача. ЧIоагIа дика летай уж укх шера. БIаьсти комсашта ду гIулакх агротехнически дикагIйолча хана даьд.

Мильд яха лазар ца кхетийтара хIанз чIоагIа гIулакх ду комсашта совхозерча болхлоша. Тракторни опрыскивателаца комсашта бордосски молхаш еттаиш Iурра денз сарралца къахьег. Из болх беш 22 трактор я. Трактористаша Воробьев Александреи Дволог Дмитреи дийнахьарча нормах 5 гектара тIарча комсех бордосски молхаш тоха езача 12 гектара тIарча комсех тох. Комсашта гIулакх дарга хьежжа мара уж хьувкъаргйоацилга дика кхета а деш, дикка гIулакх ду совхоза болхлоша. Комсашта дикагIа гIулакх де ховргдолаш дуккха хьехараш даьд агитатораша комсаш лелаераштa. ХIанзале 200 гектара тIарча комсашта хий теха баьннаб болхлой.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара чIоагтIа къовсам лоаттабеча № 9 йолча бригада (бригадир Шайхалиев) хIара гектара тIара 105—110 центнер комсаш яха лерхI, хIаьта ерригaча совхозо хIара гектара тIара 72 центнер яккха лаьрхIад. Из декхар толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба бригада болхлой.

Доккхий балхаш ду комсаш лелаераша комсашта хьоккхий догIаш. Ховш да, дахчан хьоккхий 2—3 шу даьлча доахкалулга. Цудухьа ,хIанз аьшкабетонни хьоккхий догI оаха. ХIанзале цу тайпара 50 эзар хьокха бегIаб.

Дукха ха йоацаш совхозе бахача беррригача болхлоша хьагойтар комсашта гIулакх де цаI санна берригаш а шоаш арабоврг болга. Шоай берригa низ тIабахийта къахьег цар. Цунга хьежжа тIакхет цар алапий а. План тIеххкоачашйича шоай алапех 25 процент тIакхет царна.

Семилетка диълагIча шера план а тIайица декхараш а толамца кхоачашдара хьинаре къахьег комсий совхоза болхлоша.

А. СИТАК,
«Советская Россия» яхача комсий совхоза директор.

ЙОЛ ШОРТТА ХУРГЬЯ

Хьайбаш дика Iангара дахара чуийнна хIанззе а денз кийчо еш боахк «Надтеречный» совхоза шоллагIча отделенера къахьегамхой. Доакъар кийчдара йола къаьстта бригада вIашагIа а елла, май беттара йол хьокхаш а вIаштатохаш а ба укхаза.

— Ши эзар тонн гаргга йол хьакха езаш ба из болх беш бола тха механизатораш, йоах отделене управляюще Салтуханов Имрана, — цхьабакъда, оаха 2,5—3 эзар тонн йол хьокхаргья.

Iурра денз сарралца йол хьокхача балхаш деш хIара денна 40 совгIа саг хул. Йол хьокха ши агрегати кхоъ говрий косилкеи я болх беш. 600 гектар гаргга йол хьекхай цар хIанзалехьа а.

Йол хьокхача метте къаьстта дика къахьег толашагIа волча тракториста Токаев Хариса.

— Цо йол хьокхар лоамаш долаш моттиг йоллашехьа а, — йоах доакъар кийчдеча бригада бригадира Ибрагимова, — балха нормаш денна тIеххкоачашъю Хариса. Планах хьакха езар 20 гектар йолча метте, дийнахьа 30—35 гектар йол хьокх цо.

Шоай балха нормаш массаза тIеххкоачаш а еш, йол хьакхара балхаш иштта дика ду кхоъ косилка тIехьа а йийза йол хьокхаш волча тракториста Бозуркаев Ахььяда, механизатораша Бозуркаев Оалхазара, Бетиев Абуязита, иштта кхычар а.

Хьекха йол доахана Iа доаккхаргдолча моттиге дIатIаозара а йоакхо ю доакъар Iалашдеш йолча бригадо. Ши тракторил, цхьа автомашини, къаьстта йол оза кийчъяь кхоъ фургони я из болх беш. Цхьабакъда из транспорт цу балха тоъам болаш яц.

Аьлах аргIаш дара болх а дика лелабу отделене. АргIаш деча къаьстта дика къахьег Тончаев Адама, Ярасханов Ахььяда, Газиев Хожас, вежараша УмаровгIар ЯрагIеи, Хазбулатеи, Абукареи. Шоаш боккхий нах бале а массаза а тIеххкоачашъю цар балха нормаш.

Ка бола ялаташ чуэца дIаладалалехьа йол хьекха йистеяккхара шерра социалистически яхь яьржай отделене доакъар кийчдара йолча бригада членашта юкъе.

И. ПЕТРУХИН.

КЕРДАЧА СЕЗОНА КИЙЧО ЯЬЙ

Ханнахьа кийчо ца йича кердача сезонах дика продукци арахеца шоай вIаштIехьдаргдоацилга кхета а деш къахьегаш ба хIанз Грознерча консервни комбината берригa болхлой. Комбината массайолча цехашка керда оборудовани оттаеш, къаьначоа ремонт еш, иштта кхыдола балхаш деш ба уж.

Консервнии томатнии цехашка ремонт е комбината болхлой дIаболабеннаб апрель бетта хьалхарча деношка. Кердача сезона кийчо е шоаш дIаболалуш цига ремонт ераша лаьрхIадар дикеи тIехдикеи дерригa балхаш чакхдаха. Цар дика кхетаду семилетка диъллагIча шера планал совгIа продукци арахецара кердача сезона ший ханнахьа кийчо елга боккха лоархIам болаш долга. Цудухьа чIоагIа къовсам лоаттабу цу комбината ерригaча коллективо керда баьца дaараш хьадалалехьа дерригa балхаш йистедахара.

Укх шера комбината коллективо соахкарчул пхийтта процент дукхагIа продукци арахецаргья. ДIадахача шера фруктови цех яцар комбинате, консервни цеха чуйоагIаш яр варени, компот, иштта кхыйола продукташ арахецаш йола отделени. ДукхагIа дола балхаш кулгашца дора. Бахьан из долаш план кхоачашъяра новкъарле хулар, хIаьта къаьна яр цига болх беш хинна механизмаш а.

Из иштта хургдац укх шера. Отделени хиннача хьалъяьй керда фруктови цех. Белгалдаккха доагIа, цеха дерригa балхаш механизированни хургхилар: цIена оборудовани я цига оттаяьр. ХIанз кердача комарех яь хьалхара варени арахеца йолаеннай цига. ХIаьта сомаш бокъонца хьабаьлча хIара деннеи бийсанеи ткъо—ткъаь пхиъ эзар банка варении, компоти, кхыйола продукции арахецаргья цу цехо.

Дика кийчо яьй комбината коа баьца дaараш, сомаш ца талхийтара. Хьалха арахьара хьачудена баьца дaараши сомаши комбината коа тIехьа латтов боацаш Юдоассадий латташ хулар. Уж талхаш моттиг а нийслора. Цу гIулакхо новкъарле йора бедалах бизза пайда эцара.

Укх шера цу гIулакха хьалъяьй керда моттиг. Йоачаш хиннаяр, аьнна баьца дaараштa зулам дергдоацаш тIа тхов билла я из, хIаьта кIийле асфальт а билла тоаяьй.

Дуккха хувцамаш даьд укх шера цу комбината томатни цехе а. Цеха ерригa помещени эргайоаккхаш тоаеш латт. Цхьаццайолча моттигашка дIаоттаяьй керда механизмаш, шеръеш латт помещени а. ХьалхагIа хинна цхьайола линеш дIа а яьха, керда линеш оттаеш я цига. Укхаза дIаоттаьяй «Комплекс» яха венгерски автоматически лини. Духхьала цу цхьан лине хIара деннеи бийсанеи чакхйоахаргья итташ тоннаш помидораш. Из керда лини дIаоттаьча цехе соахка болх беш вар бIаь шовзткъеи итт — бIаь кховзткъа саг. Укх шера цига болх беш хургва ткъаь итт совгIа саг.

Ремонт шоаш дIайолайича денз норма тIеххкоачашъеш хьабоагIа дика производственникаш-рационализатораш Барешпалови Алероеви керте латтача бригадай членаш.

Цу комбинате эггара йоккхагIчарех цаI я консервни цех. Кердача сезона кийчо еча доккхий балхаш деш я цу цеха коллектив а.

Укх шера хьалхарча кварталe консерваш арахецара план 107 процент кхоачашйир, планал совгIа ши бIаь эзар гаргга банка консервай арахийцар цеха коллективо. ХIаьта къахьегама овсарле 3 процент лакхйир. Уж толамаш дахара чIоагIа къахьийгар цеха болхлоша. Иштта къахьег цар укх квартале а.

Кердача сезонага дика кийчо яьй комбината коллективо.

М. ЭЛЬМУРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Шалински района «Шалинский» совхоза III-ча отделене дикагIйолча свекла лелаеча звено звеньевая Агатыева Тамареи болхло Идуева Кисаи свекла мугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаккхаш боахк. 45 гектара тIа дIайийнача свеклана дика гIулакх ду звеноцарча Исаева Хьавас, Дадаев Ширване, кхыбараша. Отделене эггара хьалха оасар даь, свекла нийлхъяь, свекла мугIараштa юкъера лаьтта цамцадаьккха баьлар уж.

К. ПЕТРОВА сурт.

Хозлуш йоагIа бешамаш

* * *

Ший болх безаш хилча

Тайп-тайпара сомий гаьнаш ягIаш 122,5 гектар хулаш бешамаш я Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТIой-Юртарча отделене. Цига гIулакх деш я Хучиев Iалауддина кулгалду 43 саг чувоагIа бригада. Дика къахьег бригада членаша махулла дикагIа сомаш хьувкъабара. Дог гIоздоал беша дIачуваьлча. Ханнахьа аха а аьха тоадаьд гаьнашта юкъера лаьтта, гаьнашта кIир техай, царна лазараш хургдоацаш молхаш техай, иштта кхы мел эшар даьд.

Шин гектара тIа комсаш дIайийнай цу бешамашка. Лазар хинна яйнай, аьнна уж дIатеда беннабар совхоза кулгалхой, йоах сомий бешамий агронома Ахмадов Абуязита. Цхьабакъда, бригада болхлой царна гIулакх де чIоагтIа оарцагIбаларах вIаштIехьдаьлар уж ца йойташ кIалхаръяха. Укх шера дика хьувкъаргья комсаш.

Кхаьчаб гуржий боалаш. ХIанз уж пачхаьалкхенна дIалуш ба бригада членаш.

Сомий бешамашта дика гIулакх дарал совгIа бригада коллективо лаьрхIад укх шера 30 гектара тIа шекара свекла, 40 гектара тIа горох, 6 гектара тIа кабачкеш хьалкхее. Цу культураштa а дика гIулакх ду болхлоша.

Укх шера сомаш дика хьувкъаргбац, асаро зе даьд царна, яхаш Iокадаш ба кхыча боахамашкара дуккха а сомий бешамаш лелаераш. Шун мишта вIаштIехьдаьннад асарах бешамаш кIалхаръяха, аьнна шоашка хьаттача Хучиевеи Ахмадовеи аьлар: чIоагтIа къахьийгар бригада ерригaча коллективо гаьнашта кIур беш, кхы мел эша гIулакх деш. Цудухьа зе хиланзар гаьнашта. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб бригада членаш Гадиева Золотхан, Дударова Маликат, Кодзоева Лейла, иштта кхыбараш.

Ала дезаш да бригада балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш а долга. Бешамашта гIулакх дара мел эшар дац болхлошка. Цу гIулакха чIоагтIа терко е еза совхоза кулгалхоша. Сомаш хьабоалаш латт. Царна гонахьа карт эш. Уйла е еза уж лорабара а.

Б. ГАНДАЛОЕВ,
ВЛКСМ Наьсарен райкома секретарь.

Сомий бешамашта — доаггIача бесса Iунал!

Наьсарен района лаьтташ дика сом хьувкъаш да. Цудухьа укх тIеххьарча шерашка дукха сомий гаьнаш дIаегIай цига, хIаьта дукха къаьна бешамаш а я. Боккха пайда лу цар.

Хоза тоаяьй Яндрера сомий бешамаш. 114 гектар совгIа лаьтта дIалоац цар. Пайда баларал совгIа, юрт а хозъю сомий гаьнаша, фо цIенду.

Бакъда, массанахьа а лелац из гIулакх иштта дика. 140 гектар гаргга участка тIа совхоза доккха зе а даь сомий гаьнаш дIаегIай 1958 шера Iаьлий-Юрта. Ханага диллача хIанз бокъонца сом бала безаш яр уж. Бакъда, из сом укх шера а хургболаш бац. Гаьнаш йоархIаша къайла а яьха, лоха а йиса ягIа. ХIара шера доахан, жа даж цига. ДукхагIа йола гаьнаш бешара дIакхихьай. ХIаьта цунга дIахьожаш саг а вац. Ши-кхоъ управляющи хувцавеннав цу отделене беша гаьнаш дIаегIача денз. Бакъда, царех цхьанне а ше наха тIехьагIа дикалца дагавохаргволаш хIама-м даьдац.

Цар наькъ тIа ваьннав цу беша бригадир вола н. Евлоев а. Паччахьалкхено алапий а телаш цо цига пайда дикагIа лургба, аьнна оттаваьв Евлоев. Бакъда, цо доаккхал-м дац шийна тIадиллача бехктокхамерча гIулакхах. Ше вIалла цу гIулакха бехктокхаме воацаш санна беша юхе гIолла тIех а вувлаш дIаух бригадир. Фу деш багIа отделене кулгалхой, къаьстта управляющи н. Газдиев, ший гIулакх ховш вола саг цу балха ца вохийташ?

Бехктокхаме оза беза шоашта гушше а сомий бешамаш йоаеш бола нах.

Т. МАЛЬСАГОВ,
КПСС обкома Сунженски территориальни управлене инструктор.

Соахка 70 гектара тIа гIамгIайи Iажийи гаьнаш дIаегIаяр Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза цхьоалагIча отделене. Ала деза лерттIа гIулакх дарах ерригa гаьнаш дика леталга. ХIанз кIир техай царна, хIаьта хьоккхий а дегIад. Гаьнашта юкъера лаьтта урагIеи пхорагIеи аьхад, 18—19 сантиметр кIоаргал а долаш. Цу гIулакхо баьцаш йоацаш беш цIена хулийт, хIаьта сомий бешамашта зе деш йола садоахка хIамаш а дIайоах.

СУРТА ТIА: гаьнашта юкъера лаьтта оахаш боахк тракторист Исаев Шерипи Касумов Демилхани.

П. КАТАКОВА сурт.

ДукхагIа шура яккхара

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш махулла дукхагIа хьайбай продукташ яхара къахьегаш ба Ачхой-Мартана районерча «Самашкинский» совхоза 4-ча отделене шурий-товарни ферма хьайбаш леладераш.

Шоай хьалашка хьежжа ерригaча торонех бизза пайда эцаргболаш доккхий социалистически декхараш тIаийцад цар укх шера. Планах хIара Iаттагара 2200 килограмм шура яккха езача 2400 килограмм яккха лаьрхIад.

Шоаш денна дош гIулакхаца чIоагIду хьайбаш леладераша. 20-ча мая кхаччалца хIара Iаттагара 996 килограмм шура яьккхай цар. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад дIададахача шера шортта доакъар Iалашдаь хиларах, доаханна лерттIа гIулакх дарах. Ханнахьа йол, хьажкIий силос, концентрированни ялат, хIаьта даим бIайха барда хулийтар хьайбашта.

Дика вIаштIехьбаьккхаб ферме искусственни осеменени яра болх а. Цу гIулакха чIоагIа йоакхо еш ва осеменатор нов. Панков. ДукхагIа дола доахан дахка даьннад цига, хIаьта юхедисараш дахкаргдолаш а да. Боккха пайда баьннаб цхьаккха етт Iахара ца бисарах, йоах ферма бригадира нов. Жаворонкова.

Дукха ба ферме йоккха балха говзал йола доаркаш. Царех я Ткаченко Любовь. Цо ший групперча 20 Iаттагара хIаранегара укх шера биъ беттеи ах беттеи 1162 килограмм шура яьккхай. Цун группера доахан духхьаш дахкаш да. ХIаьта а доярка йоккхача балха говзало торо хулийт доахангара бизза пайда эца.

Дика гIулакх ду Iаьсашта Iаьсий леладераша Гламаздра Анастасияси Жильнова Василисаи. Ткъо ди даьлча денз цхьа шу даллалца дола 150 Iасилг кхеду цар. Боккха къовсам лоаттабу Iаьсий леладераша цхьаккха Iасилг ца далийтара, царна доаггIача бесса гIулакх дIакхачийтара. Шоай низ ца кхобеш хьинаре къахьегаш уж хиларах деннеи буси 600 граммага кхаччалца дулх тIакхет царех хIаранена.

ТIайица декхараш кхоачашдара дIахо йодача хана шоай низ а хьинар а ца кходеш, балха говзал кхы а лакхъеш къахьегаргда оаха, йоах ферма хьайбаш леладераша.

Г. ЗАКРИЕВ.

Ши бIаь саг араваьлар

Дукха ха я Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза къахьегамхой бIаьстан балхаш чакхдаьха баьнна. Цхьа кIира хьалха Iаьржа хинна кхаш хIанз сийнлуш доагIа. Хоза хьалтIайоагIа юртбоахама культураш. Бакъда, иштта сиха тIадоагIа оасар а. Къаьстта дукха дар из гидуаргаш дIайийнача участка тIа. Макхаш даьхад, культиваци яьй, хIаьта а духьалаотт оасар. Колхозхошта дукхагIа дагайоаллар из участок я. Сунженски территориальни управленерча кулгалхошта а хайра гидуаргаш оасаро къайлайоахаш латтилга.

— Фу дича бакъахьа хет хьона, гидуаргаш йовргйолаш я хIанззехьа а вай оарцагIа ца доале, — аьнна колхоза председателаца дагаваьлар парторг нов. Беспалов.

— Нах оасара арабаха беза. Целаш юкъе ца даьлча хIама хургдац, нийлхъе а еза уж, — аьлар председатела нов. Фаргиева.

Саррахье а нахага дIахейтар Iуйрийна оасар де арабовла безилга. ШоллагIча дийнахь Iуйрийна ялх сахьат доаллаше а ши бIаьннел совгIа саг гулвелар колхоза контора коа. Царех дукхагIа бараша шоай цIагIара денадар целаш а уж ирде ковнаш а. Кхы а хьатIабаьхкар машин етта нах. Уж бар райцентрерча семзаготучасткера болхлой. Колхоза къахьегамхошта новкъостала баьхкабар уж.

— Тха а дар дукха балхаш-м, — аьлар цу участка начальника нов. Дербичева. ХIаьта а шоана новкъостала даьхкад тхо, хIана аьлча хIанз керттерадар хьатIадаьннача ялаташта дика гIулакх делга да.

Дика къахьийгар цу дийнахьа воскресниках гулбенача юртарча наха а царна новкъостала баьхкараша а. Оасара хьалха бар юртара боккхий нах Балаев Iаьла, Боков РаIас, Белхароев Мовла, Ганиева Маржан, иштта кхыбараш а. Кагийчарна дIахьехар цар оасар мишта де деза. Вокхар царга ла а дувгIаш дика болх бора.

Иштта, цхьоагIо йолаш, барт тайна цар къахьегарах ерригaча дIайийнача гидуаргий участках аханел совгIа йолчун тIа оасар даь баьлар уж.

— Юртара берригa къахьегамхой оарцагIа а боахаш хьатIаяьннача культураштa оасар де лаьрхIад оаха дIахо а, — аьлар Алхастерча юрта Совета председатела нов. Гадиева. Оасар деча моттигашка техника низ дIа ца кхоачаш нийслу цкъаза. ХIана аьлча, шаьрача моттигашка дадац тха цхьадола лаьтташ.

Берригa къахьегамхой иштта оарцагIа а боахаш ялаташ дIадийна кхаш цIена лоаттадойя дика хьувкъам чуэцаргба укх шера «Заветы Ильича» яхача колхоза къахьегамхоша.

М. ЗАНГИЕВ.

СЕРДАЛО
3-гIа оагI. 31 май. 1962 шу.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГУЛАКХАШ

Укх деношка «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето, ший корреспондента президентаца Кеннедеца хетарах яь интервью кепа теха араьяккхай. Хетарах волча корреспондента хоатт: хIанз дунен халкъашта юкъера хьал мишта хет хьона? Хетарах волча президента жоп лу: аз уйла йича Кубагара, Лаосагара, Индокитайгара, Берлинагара, НАТО-гара, «юкъарча рынкагара», Китайгара, Латински Америкагара, хIаьта тIехьарча хана Францегара дIаниккхача вай сагото е езаш хIама дац.

Безам беце а дагадох, хозача маркизана доклад ещ цунна чулелача саго аьнна «цхьа лоадам боацаш хIама мара цхьаккха гIайгIане сюрприз яц» яха цхьа тамашера илли.

ВIашагIкхийттача Штаташта цу тайпара «гIайгIане сюрприз» хилар Парижаи Вашингтонаи юкъера гIулакхаш чIоагга ирдаларах, Атлантика шинна оагIорахьарча кепа йоазоно а дувца дукха ха я. Цу барт эгIара тайп-тайпара мах бу. Цхьан оагIорахьа, цIи хезача обозревателаш из барт эгIар НАТО, «юкъарча рынка» проблемашца, США-нек ФРГ-нек юкъерча гIулакхашца нийса а дувзаш, йоахк Атлантически сообщество дIадаккхаьча санна я. ШоллагIча оагIорахьа, царел кIезигагIа цIи хеза боацача обозревателаш барт эгIар де Голлаца шийца дувз гой шоана, из Францеца атомни кхайленаш ца екъар, цох атомни держава да ца лергIар бахьан долаш.

ТIехьара барех ва «Нью-Йорк таймс» яхача газета обозреватель Сульцбергер. «Вашингтонеи Парижеи НАТО-на гонахьа айаьча гIарах нийса аьлча хи пелачара дуIа аь йиш я», — яхаш язду Сульцбергера, тIатох, деррига а гIулахх латт де Голла «оаз сонта хиларах» «гIар лакха йолаш къамьал де» цун безам хиларах. ХIаьта юкхера юкехаьчача «де Голла политика вайчох селла лергIа эргаш а яц». Вокх статья тIа кхы а дIахо вода Сульцбергер, цо язду, «хIанзарча Европа барт эгIар вIашагIкхийттача Штатий политика тоьлар бахьан долаш да» цар (кхетадой оаш) низ бола Европа вIашагIйоллa лийрхIадар. Иштта, «дола а хIама дика да, хоза маркиза!»

Францеи США-ан доал деча гIозарий позицеш кхетае хьожаргда вай, миштай уж 15-ча мае Де Голлан 17-ча мае Кеннедеи даьча къамьлашка ладийгIача. Де Голла даьча къамьала мо кIезига дацар «советски кхерамах» «Малхбузен цхьоагIонах» дувца хабараш а, хIаьта США хестаеш дувцараш а. Цо дукха дийцар Европа экономически вIашагIкхетара (малхбузеневропейски ялх пачхьалкхий «юкъара рынок») «хьалхара юкъ» политически вIашагIкхетарга чIоагIданза даргдац яхаш, хIаьта цунна кетачох цу вIашагIкхетарах «пачхьалкхений Европа» хургья хIара пачхьалкхенга шоай къаман кортамукъале а йолаш. Воашкара тIатохаргда вай, «кердача Европа» кулгалхо шийн «ондда атомни низ» хьалшбе дагахьоабача, шийн хьалха хиннача кхолонцашка дикка бьузам болча Францеца ве лерхIаш французски презедент хилар.

Цхьабакъда, цу сонтача уйлаша йигащ Вашингтон эгIаз. ВIашагIкхийттача Штаташа де Голла къамьалацара «криминал» лерхI, цхьадола хьалаш эттача НАТО эшаргIйн-хьоI, яхаш де Голль ший къамьалаш шекбувлар. «Советаша мукъача дуненна кхерам тIатувсача хана Атлантически цхьоагIо хиланза яргаьц», — аьлар де Голла. Цунна тIатехар цо, 13 шу хьалхагIа НАТО хьаьлча хана хинна хьалаш «хIанз чIоагIа хувцаденнад», европейски мехкаша «шоай тIема низаште кулгал делгеи, цунца шоай политикана а оборонительни стратегана а кулгал дари вIашагIкхийттача Штаташка» дIадаланза ца йоалаш хинна хьал дIаяхай. Де Голла яххьа тайпара Европа вIашагIйоллалора, дIахо йодача хана тор хулийтаргьяр «малхбоалехьарча пачхьалкхенашца европейски равновеси оттаеи» «бокъонца йола европейски доттагIале вIашагIйоллеи».

Цхьабакъда, де Голла даьча тайпара лоралуш даьча къамьалаца а НАТО хиланза яргIа хилара шеко уеттаер, «кхоалагIа низ» оарцагIабаккха гIертилга — США коммунизмаца духьаларча политика лард йохае гIертилга да. Из Вашингтона ле маганзар.

Де Голла къамьала чIоагIа духьал ваьлар Кеннеди. «Вашингтон пост энд Таймс геральд» яхача газета корреспондента Робертса; 17-ча мае Кеннеде даьча къамьала чулоацам укх деношка хьабувц: «Коммунистически кхерам бекъа йиш йолаш бац, цудухьа из юхатоха цаI а йолаш болх бе веза Атлантически цхьоагIоно». Америка кулгалдара духьал де Голла даьча къамьала жоп луш Кеннеде аьлар, нийса хургдац «ТIема гIулакхашта тхо тIахилар дипломатически гIулакхашта тхо доацаш хилари» дIадехилга, вешта аьлча, бакъдир европейски пачхьалкхенашта кулгалде безам болаш США кхел.

«Юкъарча рынкацара» американски монополей гIулакхаш шии духьа хилар хьахьекхар Кеннеде къамьало. «Юкъарча рынкана» ВIашагIкхийттача Штаташта экономически кхерам тIатосаш хилара шоашта отчет а луш, цунца цхьана деррига а бокъонаш хилар даргдац йола средство лоархI цох американски монополисташа. Американски монополеша «кертера порь лелаергйолча «ТIехрыкна» дакъа «юкъарча рынках» хилар дезар США-на. «Юкъарча рынкана» юкъе Францеи ФРГ-ни вIаштIехьоалаш латтача Европа Англи духьал яхка лаьрхIа да, «юкъарча рынкана» Англи юкъеяхийта США гIертар а.

Доазол дехьарча кепа йоазоно дукха бувцаш бола Вашингтонан Бонан юкъера кхоахам а цу планашца айкха бувзабенна ба. Американски обозревателя Олсопа язду, ФРГ-е «германо-американски гIулакхаш тешаме хилара йола шеко дегIайоаIа, де Голла шийн европейски планашта керте уеттаеча Франко-германски доттагIленна дукхагIа гIабийрзаб», — яхаш. (Малхбузен германски милитаристашта доттагIе Францена кхерам ме хилар из — вай хьоахоргдоацача деша шоллагIа оагIув я — С. И.).

Цу тайпара франко-американски вIашдухьаленаш хи пилачара дуIа дац. Уж айхха юкъенна я США новкъа долча кхьуча дешащеш шинна а пачхьалкхен политика лардашеи.

НАТО яхача агрессивни блока экономически база хьисапе дагалаьца хIама да «юкъара рынок», из иштта йолаш а я. Цо цIаккха а дIадаккхац, «юкъарча рынок» яьчул тIехьагIа чIоагIъеннача НАТО европейски мехкий монополештен американски монополештен юкъе кIоаргга вIашдухьаленаши гIулакхий конкурентни къовсами хилар. Из ба цунна овла.

Цу бакъдолча мукIарло ду малхбузен кепа йоазоно а. Масала, «Темпо» яхача итальянски буржуазни газето яхачох, малхбузен лагера юкъе вIашдухьаленаш я «экономически равновеси (США-нек Малхбузен Европанеи юкъера — С. И.) Европана пайдане йолаш овланагара хувцадала» бахьан долаш. США политика «толамаша» «толхададь Европа гIулакхаш» Сульцбергера яхача хана, цунна дага хиннар а европейски монополеш чIоагIъелар да.

ДIахо мишта леларгда американо-французски гIулакхаш? Табуи яхача цIи хезача французски журналиста яхачох «НАТО ципана тIехьашка а лечкъа» Америка де Голлана дебола низ чIоагIълургба. ДикагIа ховш да де Голль «кхетавар», барта бахара массанена мегаргйола формула европейски океана дехьарчеи монополештен юкъара хьенжа хургхилар. Цхьанна тайпара вIашдухьаленаш дIайоахаргьяц цу барто.

Американски пропаганда шийсина доккха кха гIаэц, Таиланде американски бIу IобоссабарСША политика «толам» ба моттийта гIертача хана. Цхьабакъда, шеко йолаш дац Къулба-Малхбоалехьара Азе тIом гIулакхо, нейтральни мехкашка меттел США-ца цхьоагIо йолча дуккхача тIема блокий мехкашка а ВIашагIкхийттача Штатий сий доадеш хилар. СЕАТО цхьайолча членаша, иштта «символически» низаш Таиланде дахийтарах гIулакх хувцадац. Кхайле йолаш дац, даьр «коллективни гIулакх» аьлийтар духьа, цу мехкий правительстваш кердача авантюранна юкъе чуозаш, ВIашагIкхийттача Штаташа чIоагIа низбаь хилар.

Милитаристски пропаганда бокъонца тувлаваяза вола моллагIа саг вIалла а тешаргвоацаш дац 5 эзар салте Таиланде бахийтар бакъдеш доаха бахьана. Американски кепа йоазоно, йоах Суванна Фума керте латташ йола Лаоси коалиционни правительство вIашагIйоллаш гIертача «дипломатена гIо де вIашагIлелга керда средство я» уж тIема гIулакхаш. Цхьабакъда, массанена а ховш мадий керда правительство вашагIйоллар а Лаосера гIулакхаш машарца къоастадара а новкъарле ешгIо, США масса а тайпара новкъостал даь а дIахо деш а йола Фуми Носавана — Бун Ума клика хилар. Нам-Та шоай аьтув ца баьлча, кIалхарбала Таиланде баха носаванисий бIу сихха Лаосе юхабохийташ йоал США. ЦаI ах эзар тIема «советник» ва Лаосе, царех цхьанне яхачох носавански эскар вIашагIдоллаш, Iомадеш, кийчдеш ба уж. Цу тайпара, США тIема гIулакхаш «дипломате балха гIо дара» леладеш дале а дика гуш да уж гIулакхаш Лаосера хьалаш машарца къоастадар леладеш ца хилар.

Кхы а чIоагIагIа кхетамца доацаш да, Лаоса оагIонгахьара Таиланде кхерам ба яхилга Таиланден Лаосен наьха ресурсаши эскараши дукхагIа хIадад хайча кхоачам ба из харцдолга кар. «Таиланданна агрессивни кхерам тIалатт яхар, США разведывательни управление дагалаьца хIама да», — аьлар английски общинна палате лейбориста Шинуэлла, цуньа раьза ца хила йиш а яц.

Дукха хIамаш да Таиланда йоккха район дIа а лаьца цигара Лаоса духьал агресси е безам болаш США хилар бакъдеш. Мичча бесса дале а иштта а чIоагIагIа влияни йолча тIема гIозарий уйлаш. ХIамадика са кхувш волча обозревателя Пирсона язду цох. Цо йоах, штабий начальникашна доаца комитетопрезидентагара дIадех, Лаосе тIемаца чугIортара гIулакх юкъагIа ца дитар. ЮкъагIа ца дитар американски, къулбавьетнамски, таиландски бIу Лаосе чубахийтар да. Пирсона дувцачох, штабий начальникаша дIадехар дукхагIа а кIезигагIа а доацаш КНР территорена бомбардировка елга да из агресси «дунен тIом хьара кхерамца бувзам болаш хилар» дика кхета а деш.

Цу тайпара а Къулба-Малхбоален Азе тIема цIи лотае гертача Пентагона уйлаш.

Белгала долаш да, Меконг яхача хин йисте бIу бахийтар «коммунисташ керте латта мятле Таиланда территоре тIа дIа ца яржийтара» даьд, яхаш цхьадолча американски газеташи царца «Вашингтон пост энд Тайм геральд» яхача газето дувцараш. Из, хетаргахьа йола «Лаоса агресси» а йоалаш цу тайпара кхы хIама да.

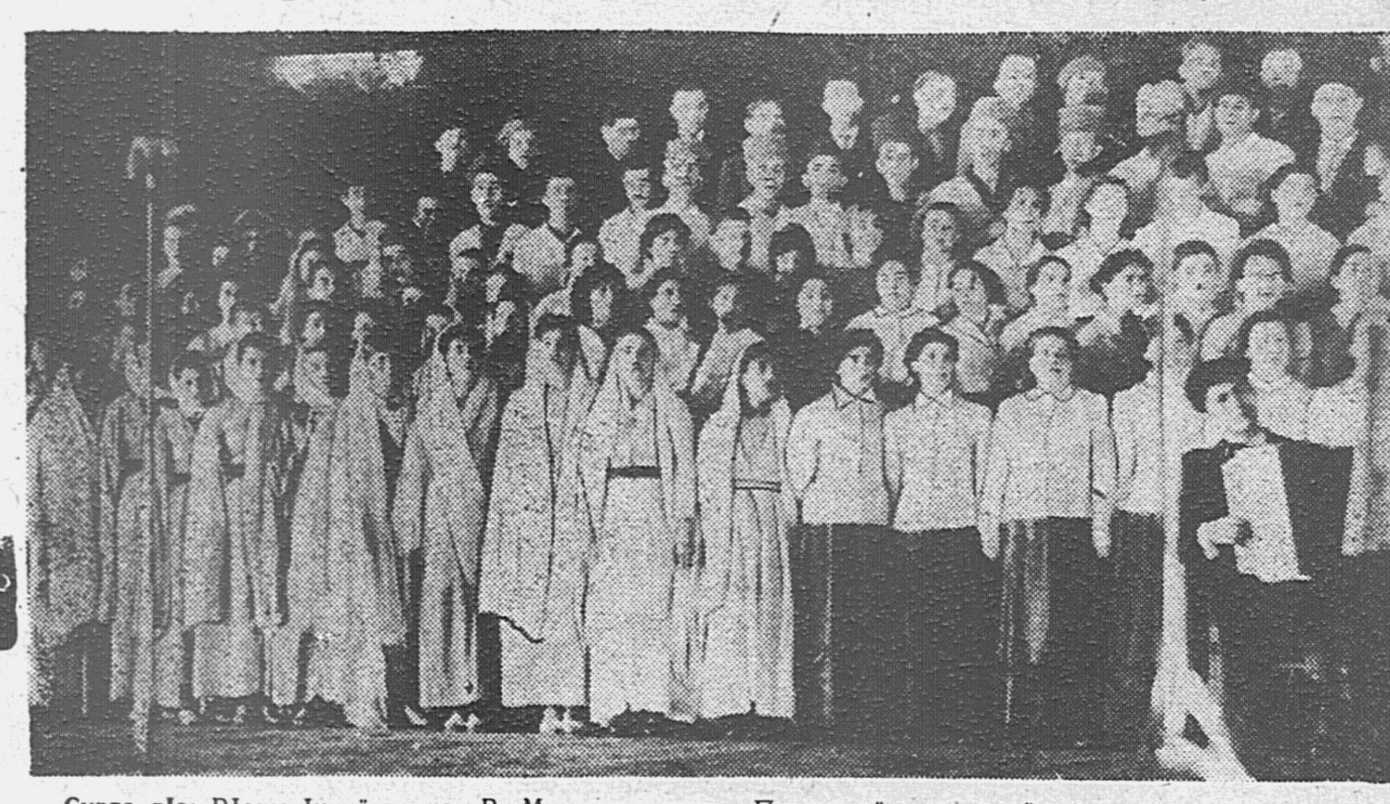
Американски пропаганда «лаосски мятеж» сенах йоал дика ховш да. Из лаосски дерригача халкъа къаман кортамукъален болам ба, халкъо хьалоалаш оаццача Носавана — Бун Ума режима духьал лоаттабу къовсам ба.

ХIанз укх сахьате США сатем боабьар лаосски «агрессораша» Меконг яхача хих тIехьаIа а доацаш, къаман кортамукъален болам Таиланда территоре тIа «баларах» кхерила да. Волгаре ше даьча цхьан къамьалаца Н. С. Хрущева белгалдаьккхача тайпара. США гIерт таиландски халкъа дIахо а эксплуатировать деча низашта шоллагIарг» хила.

Вайна гуча тайпара, американски пропаганда дукха корта боацаш хабараш дийцад, Къулба-Малхбоален Азе США леладу агрессивни политика бакъдар духьа. Цхьабакъда, США роль дика кхетавеш кIезигча дешащеш юкъа, йиш я: къаман кортамукъален болама къовсама духьалара дунен халкъашта юкъера жандарм а хинна лел США.

С. ИВАНОВ.

Керда толамаш даха ка яйла шун, халкъа таланташ!

Сурта тIа: ВIашагIкхийтта хор В. Мураделе яздь «Парти вай рулевой» яха илли оалача хана.

Укх деношка Грознерча Баьцовски театре республика художественни самодеятельноста IV-ча смотра тIехьара концерт хилар. Шоай эггара дикагIа йола номераш гойтар цу сарахьа халкъа таланташа. Геттара дукха нах гулбеннабар самодеятельни артисташка хьажа. Сцена лакхехьа хьалтехадоаллар доккхийча алапашца «ДоттагIал», аьнна, тIаяздола дола плакат. Да а дар цу доттагIален концерт. Программа юкъе дар эрсий, нохчий, гIалгIай, украинций, хIирий, аварций, иштта кхы а дуккхача вай мехка дахача тайп-тайпарча халкъий иллеш, хелхараш. Халкъа таланташа хестайора вай хьамсара партий, вай таханарча вахара сийрда деноша.

Концерт дIадолаеш «Владимир Ильич Ленин» яхача В. Маяковске поэмацара дакъа дийшар Везане районерча С. Ваншаева. Цул тIехьагIа вIашагIкхийттача хоро В. Мураделе яздь «Парти вай рулевой» яха илли дар. Цу хоре дакъа лоацаш бар еррига райондахьара самодеятельни артисташ.

ДоттагIчуд дикагIа хIана яц, аьнна, дика номераш дукха яр программана юкъе. Йоккха гонал йолаш шоаш болга къьегта хьалтIера доаллар дIахьокхаш халкъа таланташ. ВIашагIкхийттача мехкарий хелхара коллективо «ГIалгIай тайжа», безамеча суртаца дир вайнахьа кхалнаьха хелхар. ВIашагIкхийттача маIача наьха хоро аьлар «Нурадилова Ханпашахн» «Кагирхоехи» дола иллеш. Укх шера эггара хьаьха хьалтIадаьккхина йола из хор чIоагIа безаме тIайцар зрителаша. Хоре дакъа лоацаш хиннача наьха мукъам дика кхетабеш а дег чура оаз йоайташ а аьлар уж иллеш. Иштта безаме аьлар вIашагIкхийттача кхалнаьха хоро «Са хьоме нохчекъе» яха илли а.

Сцена тIа бовл Ножай-Юрта районерча самодеятельни коллектива. Сакъердамеи дика кийчъаьа я цар номераш. Безаме иллеш хувцалу кадайча халхарашца. Району культура ЦIен халхара коллективо дика дир хоза сурт долаш оттадь дола нохчий халхар. ГIалгIачо Булгучева тIехьа гитара а локхаш, музыка дика кхетеш, геттара безаме аьлар нохчий йола М. Керсиловас «Эца зигааш» яха итальянски илли. Эггара къонагIа самодеятельни артистка М. Амаевас ше пандар тIехьа а локхаш дег чу дужаш аьлар цо шийн кхетам «ГIа баха, лоаман йо!» яха илли. ЧIоагIа беламеи чулоацам кIоарга болаши яр цигарча вокальни группо халкъа мукъамах аьнна моттигерча вахарах йола частушкаш.

Художественни самодеятельностан юкъе хIанз дукха да шоай авторош. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул цар язъю произведенеш а. Иштта Гребенски клуба хоро аьлар шие даьккха «Гребенская колхозная» яха илли. Цхьайолча моттигашка нийслуш дола кхоачамбоацараш белгалдоахаш йола сатирически частушкаш аьлар Грозненски районерча Н. Задорикинена, А. Ковалевеи. Иштта йола частушкаш аьлар Сунженски района «Победа» яхача колхоздерча клуба хоро а.

Къаьста белгалъаьлар Урус-Мартана районерча культура ЦIен халхара коллективаш. Хоза сурт долаш чоалане халхараш дар цар оттадьараш. Бакъда, халхабувлар хинна беррига а кхайна ритм дика кхетаеш гоьвзен лелар.

Зрителашта дукха дездалар Наурски районерча Калиновски культура ЦIен коллективо аьнна, «Къона эпсар» яха казакий къаьна илли. ЙоаггIача бесса оаз южийташ, дика аьлар иллеш Советски районерча хоро. Чулоацам кIоаргга кхетабеш, ший тайпара образ гойташ, дешаш дег чу дувшаш чIоагIа дика дийцар цу районерча А. Абдулазимова «ЦIий чура малх» яхача Н. Сергеева поэмацара дакъа.

Бакъда, белгалдаханза Iе йиш йолаш дац тIеххьарча концерте хинна кхоачамбоацараш. Царех цхьадараш дIадаха геттара атта долаш а, хIаьта духхьал концерт кийчдаьрий бехках нийслуш а дар. ВIашагIкхийттача маIача наьха хор нийса дIаоттаяьяцар, йоаггIа-

Сурта тIа: Наьсарен культура ЦIен самодеятельностен дакъа лоацаш бола М. Шукриевеи М. Яндиеви.

ча бесса форма тIайнйхацар. Наьсарен районерча халхара коллективо оттадаь халхар геттара эсала сурт долаш а, шарьдазза а дар. Цу тайпара дола кхоачамбоацараш кхы а дар.

Зрителашта боккха тоам хулаш, йоккхача говзаца чаккхьаькххар халкъа таланташа шоай концерт. Машар, доттагIал—из дар цу мажан Iан. Керда толамаш даха ка яйла шун, халкъа таланташ! — ала безам хинна вай самодеятельни артисташта.

* * *

Иштта дика чаккхдалар профсоюзий художественни самодеятельноста коллективий тIеххьарча концерт а.

* * *

ХIанз республикански художественни самодеятельноста IV-ча смотра итогаш яь. Юрташкарча районашта юкъе хьалха моттиг яьккхай Ножай-Юрта района, шоллагIа моттиг — Советски Сунженски районашна, кхоалагIа — Грозненски Веданен районаша.

* * *

Профсоюзий художественни самодеятельноста юкъе облсовпрофа халхара моттиг яьккхай мехкдаьттий химически промышленностe болхлой обкома коллективаша, шоллагIа моттиг — просвещение, лакхехьара школай, Iилман учреждений болхлошна, кхоалагIа моттиг—моттигерча промышленностен коммунальни боахамеи профсоюза коллективаша.

Смотре дакъа лоацаш хиннача дукхаьчарна ЦIийн грамоташ тийннай.

А. АБУКАРОВ.
И. ПЛИЕВА суртащ.

Сурта тIа: Нохч-ГIалгIай пачхьалхьен пединститута халхара коллектив.

Н. Кобиашвиле сурт.

ХРОНИКА

Советски адвокатура хьаьь 40 шу дизарца дийзза, социалистически законность чIоагIдара дакъье цар дика болх бахьа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамоташ еннай: **Горшков** Евгений Петровича — Нохч-ГIалгIайчен адвокатий коллегена, **Исламов** Абу Эльбовича — Нохч-ГIалгIайчен адвокатий коллеге Президиума председателя заместителя.

РАДИО ПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

31-ча мае: 6.35 — юртбоахамаболхлошта передача (ГIалгIай меттала); 6.45 — хоамаш; передачай программе; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзерен доазол дехьарен хоамаш (нохчий меттала); 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45 — пионерашта школьникашта передача (эрсий меттала); 16.00 — художественни самодеятельноста IV-ча республикански смотрера.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций ЦIерахча кинотеатре Йоккха зал — «30 шу дуза дн». Доалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10. ЗIамига зал № 1 — «Волшебни ревю». Доалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — «Человек амфибия». Доалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9. ЗIамига зал № 3 — «Нагахь сана ер безам бале». Доалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

Укхаза кийчбу хьехархой

Парте XXII съездо тIаийца КПСС Программа кхоачашъяра, къона тIехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра Iалаьмате боккха лоархIам болаш я гуманитарни образовани.

Нохч-ГIалгIай педагогически института историко-филологически факультета декхар да филологически исторически Iилмай геттара дика говзал йола хьехархой кийчбелга. Цу факультете массехк отделени я: эрсий мотти литературеи хьехаргдола, эрсий метта истории хьехаргдола, доазол дехьарча къамий меттанаш хьехаргдола, нохчийн гIалгIайн меттанаши литературеи хьехаргдола преподавателаш кийчбеш.

Массе а отделенешка Iомаеча филологически дисциплинашта юкъе керттера моттиг дIалоац «Вай ханара эрсий мотт» яхача курсо. Эрсий мотт кIоаргга Iомабелга дIахо хьаь да семинарашка а. IV-чен V-чен курсашка эрсий метта хьехара къаьста курс а йийше чакхбоал и болх.

Историко-филологически факультете деша баIIача студенташа дика дисциплина да «Вай ханара эрсий мотт» яхар. Лингвистически образоване эггара лоархIамегIара предмет да из. Из курс Iомаелга Iалаьмате доккха маIан долаш хилар гучадаь. Вай ханара эрсий мотт дунен тIарча меттанта юкъе бакъда ший тIаьхьарча дешащ гIаргIа, эггара дукхагIа дешащ даргIа йола меттала.

Эрсий мотт массаза а хиннаб наха чIоагIа хьштдолш, цхьабакъда цун маIан къаьста доккха да Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннача хана дезнц. Цу ханаденз, доккхача эрсий къаман мотт хинна ца Iеш, СССР-е дахача дукхача халкъаша шоайла бувцаш бола мотт, дунен тIа эггара лоархIамегIарчарех цхьа мотт хилар цунах.

В. И. Ленина лебаь а цо шийн йоазонаш даь а эрсий мотт, дунен тIа эггара идейнегIа йола художественни литература хьяьа, машар бахьанце, реакце бIехача низашта духьал лоаттабеча хьоехама лелаба эрсий мотт Iомабара шийна тайпара дерригача дунен тIара къахькамхой.

Цудухьа лу эрсий мотт Iомабара факультете селла дукха моттиг.

Студенташ-филологаш кийчбара Iалаьмате боккха лоархIам болаш да художественни литература Iомаелга. Советски Союзе дахача вошал долча къамий литературашта юкъе латта в хьалханара моттиг хIалдар эрсий литература. Оцу а шйтаци Iоагаи эггара хьалхарча юкъера лат эрсий художественни литература. Демократизм йолаш хиларца, общественни прогрессана гIулакх деш хиларца, халкъа вахарца хьаштдолаш хиларца чIоагIа хиннача эрсий классически литература цIаккха а сийле йоврийна традицеш хьа а ийца, хьалха дIабахарий сийле лела кхы а лакхьэ советски литература, бокъонца бакъ а долаш дунен тIа эггара толашагIа, эггара идейнегIа йола литература хиннай цунах.

Факультета студенташ литературни образовани йолаш хулгIа Iалашду «Литературоведени йовзийтар», «Вагахбуцамцара халкъа творчество», «Эрсий литературане истори» (геттара хьаларча хана денз вай ханага хьалхачча), «Берий литература», «Доазол дехьарча литература истори» (антични хана денз доазол дехьарча хIанзарча литературага кхачцалла) яхараш санна йола дисциплинаш ешарца. Лакхехьара курсашка хьаьста курсаш еш: «Марксистско-ленински эстетика лардраш», «СССР-а халкъий литература», Н. Л. Толстой а, А. М. Горьке а, В. В. Маяковске а творчества лаьца къаьста семинараш Iо, иштта кхьдараш а. Къона тIехье хьехархоера, адамий уйлаш, оамалаш, царна кхетам кIоаргга довзийтара Iалаьмате боккха лоархIам болаш я художественни литература.

Эрсий мотти литературеи хьехаргдола специалисташ кийчбарца цхьана тха факультето кийчбу доазол дехьарча къамий меттанаш хьехаргдола хьехархой а. Доазол дехьарча къамий меттанаш кIоаргга ховш хилар Iалаьмате боккха лоархIам бола шийн лийрхьчанна. Из шоай 10 мотт ховш хиннача В. И. Ленина. Доазол дехьарча къамий меттанаш Iомадаро кхьа дешашсагIа, лостам болашагIа, моллагIа ший хIама дикагIа Iомаелаш хулийта шийн наьна мотт, яьхад цо.

Советски Союза халкъа демократе мехкашцара доттагIлен кочал дегIадахаро, доазол дехьарча къамий культурни торгхоеви куьзаштарх шердаларо, дунен тIарча машар чIоагIдара тIарча тIеш ларо лоаттабеча къовсаме тIехь-тIехьа дукхагIа а шерагIа болаш шоай болх мохк хиларо, советски наха кхьча мехкашцара шердаларо — цу массанеша а хиннача Iоаргга доазол дехьарча къамий меттанаш хьехархой а хьехархойкхилга. Цудухьа тха факультете кийчбу английски, немецки, французски меттанаш хьехаргдола преподавателаш а.

Историко-филологически факультете нохчех гIалгIаехи болча кагийча нахагеи мехкарашкеи торо я эрсий мотти литературеи а нохчий (е гIалгIай) мотти литературеи а хьехаргдола лакхера образовани эца.

Цу факультете деша баIIача студенташа, филологически цикла дисциплинаш Iомаеш ца Iеш, кIоаргга Iомабергба нана мотти литература а. Цудухьа нохчий-гIалгIай отделене учебни плана юкъе хьо «Нохчийн гIалгIайн меттай эрсийцара сравнительни грамматика», «Нохчийн гIалгIайн меттай истори, диалектологи а йолаш», «ХIанзара нохчийн гIалгIайн метташ», «Вагахбуцамцара нохчийн гIалгIайн халкъа творчество», «Нохчийн гIалгIайн советски литература».

Цу дерриганеша нохчийн гIалгIай кагирхоера торо хулийт йоккха говзал йола хьехархой хила. Нохч-ГIалгIай республике а вай мехкарча кхы моллагIа школе а нохчийн гIалгIайн берашта а хьеха йиш йола хьехархой хила.

ЧIоагIа сакъердаме а безаме а болх ба историн кийчлуш болча студентий бар а. Царна цунца цхьана бокъо лу эрсий мотт а.

Истории хьехара кийчлуш болча студенташта хьеха керттера предметаш да СССР истори, гIаьнарча хана истори, юкъерен бIаь шерий истори, кердача хана истори, Малхбоален мехкий кердача истори. Къаьстта ха лу цига вай республика истори Iомадара а.

«Школашка истори хьехара даькъерча цхьаццадолча хувцамех» яхача 1959 ш. 8 октябре баьча КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи соцам тIа аьннача тайпара, «коммунистически идеяш йолаш, буржуазни идеологеца тоам лелабергбоацаш, социалистически патриотизмаи пролетарски интернационализмаи уйланца, къахьегама Iалаьмате чIоагIа сий дешии общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаргдолаш дешархой кийчбара гIодеши» хургболаш кийчбу студенташ истори Iомадаро.

Нохч-ГIалгIай педагогически института историко-филологически факультете геттара йоккха говзал йола профессорско-преподавательски коллектив я, мел эшар долаш дика вIаштIехьъяьха учебни кабинеташ я. Эггара дикагIа кхеташ бола студенташ а цу балха юкъе а озаш, чIоаггIа Iилма-тохкама болх лелабу факультета преподавателаша. Институт чакхъяьккхачул тIехьагIа шоашта езаеннача специальностах ассистенталла балхаш дергдолаш факультете юхебут дикагIбола студенташ. ДIахо йодача хана, шоай кхетам лакх а баь, царга йиш хургья дикка камаьхал а йоалаш диссертацеш язъе а советски Iилмахо яха сий дола цIи яккха а.

ХIанз укх сахьате керда студенташ хьаэца кийчлуш я Нохч-ГIалгIай педагогически института историко-филологически факультета коллектив.

В. ВАРЛАШКИН,
Нохч-ГIалгIай пединститута историко-филологически факультета декан, исторически Iилмай кандидат.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовиков улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктохкама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августе цIерах йола типографи, г. Грозный, Революции проспект, 30/2. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции, 30/2.
СФ03097 Заказ № 3025